

PRITARTA
Kauno miesto savivaldybės mero
2025 m. birželio 30 d.
potvarkiu Nr. M-708

PATVIRTINTA
Kauno Valdorfo darželio
„Šaltinėlis“ direktoriaus
2025 m. liepos 01 d.
įsakymu Nr. V-56

KAUNO VALDORFO DARŽELIO „ŠALTINĖLIS“ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1.1. Informacija apie įstaigą:

Švietimo teikėjo pavadinimas - Kauno Valdorfo darželis „Šaltinėlis“;

Teisinė forma – Kauno miesto savivaldybės biudžetinė įstaiga;

Grupė – neformaliojo švietimo mokykla;

Tipas – ikimokyklinio ugdymo mokykla;

Adresas – K. Baršausko g. 84 ir 76, 51441 Kaunas. Tel. (8 37) 45 14 26

Internetinė svetainė – www.saltinelisvd.lt

1.2. Teorinė prieiga ir filosofinė kryptis

Pasirinkta įstaigos darbo kryptis yra humanistinio ugdymo modelį atitinkanti R. Šteinerio (Valdorfo) pedagogika, kuri remiasi nuoseklia filosofija – *antroposofija*, bei sociokultūrinė kitaip dar vadinama kultūrine-istorine raidos teorija, kurios pradininkas yra L. Vygotskis. Šios teorijos nukreiptos į visuminę vaiko raidą (pažintinę, socialinę, emocinę) ir atstovauja holistinį požiūrį. R. Šteineris ir L. Vygotskis akcentavo sociokultūrinės aplinkos svarbą, ją pirmiausiai suprantant, kaip *socialines sąveikas*. Būtent socialinių sąveikų metu formuojasi vaiko psichika ir visos pagrindinės jos funkcijos. Šios teorijos teigia, kad vaikų raida ir ugdymasis sėkmingesnis kuomet jis ugdomi skirtingo amžiaus vaikų ir suaugusiųjų apsuptyje, kai dalyvauja prasmingose veiklose su skirtingų įgūdžių ir žinių turinčiais vaikais ir suaugusiais, vertose vaiko pamėgdžiojimo. Teorijų metodai remiasi giliu vaikystės amžiaus tarpsnių suvokimu bei nuodugniu kiekvieno pedagogo vaikų stebėjimu, empiriniais tyrimais, jų analize ir asmenine patirtimi. R. Šteinerio filosofija akcentuoja tris žmogaus sielos veiklos rūšis – *mąstymą, jausmą, valią*. Kiekviena šių sričių reikalauja ypatingo dėmesio skirtingais vaiko vystymosi etapais. Sociokultūrinėje teorijoje žaidimas

yra svarbiausias vaiko raidos ir ugdymosi šaltinis ir būdas. R. Šteineris laisvą žaidimą išskyrė kaip vieną svarbiausių būdų vaikų ugdymui(si), jo *kūrybiškumo, vaizduotės lavinimui(si)*, vaiko iniciatyvumui, jo fiziniam, emociniam ir socialiniam vystymuisi. Valdorfo pedagogikoje pabrėžiama dėmesingumo (mindfulness) praktikų, meno, pasakų ir kūrybinių užsiėmimų svarba lavinant vaikų emocinį-socialinį intelektą.

Darželyje taikomi lauko pedagogikos elementai, pagrįsti ugdymo gamtoje filosofija ir patirtinio ugdymo principais. Ugdymas lauke daro teigiamą poveikį vaikų fizinės bei emocinės sveikatos vystymuisi, padeda normaliai vystyti vaiko socialiniams gebėjimams, mokytis bei pažinti, tyrinėti juos supančią natūralią gamtinę aplinką už darželio durų. Labai svarbu, kad vaikai kasdien ne tik ilgiau bet ir kokybiškai praleistų laiką lauke. Buvimas gamtoje skatina būti rūpestingesniais gamtai, ją saugoti ir puoselėti, formuoja ekologinio sąmoningumo ir tvarumo nuostatas. Natūralioje gamtoje vaikuose ypatingai atsiskleidžia grožio pajauta, gerumas, žingeidumas, kūrybiškumas. Fantazijos ir kūrybiškumo kompetencija, kurios pamatai padedami ankstyvoje vaikystėje, vėliau žmogui padeda prisidėti prie idėjų gausos, kūrybingai reikštis profesinėje srityje ar dvasiniame gyvenime.

1.3. Požiūris į vaiką ir jo ugdymą(si)

Darželyje veikia devynios dieninės grupės (veiklos trukmė – 10,5 ir 12 val. per dieną): dvi ankstyvojo amžiaus, keturios mišraus amžiaus, viena priešmokyklinio ugdymo ir dvi 3-4 ir 4-5 m. grupės. Darželyje veikia 5-ios Valdorfo pedagogikos grupės ir 4-ios grupės, taikančios Valdorfo pedagogikos elementus. Integruotai ugdomi specialiųjų ugdymosi poreikių (kalbos ir komunikacijos, sutrikusios klausos, judesio ir laikysenos, įvairiapusių raidos, emocinių sutrikimų), socialiai pažeidžiamų, mišrių šeimų, imigrantų vaikai. Sudaromos sąlygos vaikų, turinčių individualiųjų ugdymo(si) poreikių, įtraukčiai.

Valdorfo pedagogikoje siekiama išsamiai pažinti visą žmogaus prigimtį, fiziniais pojūčiais neapčiuopiamą vaiko dvasinį pasaulį. 1-oje lentelėje pateikiami esminiai vaiko mokymosi principai ir poreikiai, bei vyraujančių dvasinių jėgų sąsajos su pasaulio pažinimu pirmame vaiko amžiaus septynmetėje, atskleidžiantys pagrindines idėjas, svarbias kiekvienam pedagogui.

Amžiaus tarpsnis	Esminis mokymosi principas		Kiti svarbūs, papildantys poreikiai	
Pirmasis tarpsnis (0-7 metai)	<i>Pamėgdžiojimas ir pavyzdys</i>		Meilė, aplinka, ritmas ir pasikartojimai, saugumas, vaizduotė, fantazija ir kūrybiškumas, pasitikėjimas, dėkingumas, stebėjimasis ir nuostaba, pažinimo džiaugsmas, žaidimas.	
	Vyraujanti dvasios jėga	Būdinga kūno organų veikla	Aš ir pasaulis	Kokio pasaulio reikia?
	Valia (norai). Vidinė žmogaus energija.	Medžiagų apykaita, galūnės (ypač kojos). Vidinė energija reiškiasi judėjimu, ryžtu, veikla.	Pasaulį pažįsta pojūčiais. Pamėgdžiodamas.	GERO. Tokio, kurį galėtų mėgdžioti.

1 lentelė. Esminiai vaiko mokymosi principai ir poreikiai pirmame septynmetyje

Darželio bendruomenės požiūrį į vaiką atliepia Valdorfo pedagogikos idėjos ir siekis ugdyti *kūrybingą ir sėkmingai besimokantį* vaiką, didžiausią dėmesį skiriant pagrindinei vaikų ugdymo(si) veiklai – žaidimui ir su juo susijusios vaizduotės, fantazijos, noro kurti, judėti, veikti ir pažinti poreikių tenkinimui.

Esminės vertybinės nuostatos:

- *Pagarba ir meilė vaikui kaip individualybei*, kuri atsineša savo asmeninį likimą. „Su pagarba pasitikti, su meile auginti, laisvą išlydėti“. (*Rudolfas Šteineris*)
- *Vaikas - valios ir veiklos būtybė*. Vaikas nesivadovauja sąvokomis, jo veiksmai susiję su jutimais arba jo paties fizine būkle. Geriausia vaiką paskatina veikti suaugusiojo darbas, jis labiau prikausto dėmesį, nei aiškinimai. Vaiko gebėjimui ir norui veikti skiriamas ypatingas dėmesys. Apibrėžiant vaiko sugebėjimą veikti naudojama „valios“ sąvoka.
- *Galimybė žaisti laisvą kūrybinį žaidimą su paprastomis priemonėmis*. Toks žaidimas yra mažo vaiko darbas, suteikiantis jam galimybę suprasti, įsisąmoninti ir kūrybiškai pritaikyti gautus įspūdžius.
- *Vaikas - atvirų jautimų būtybė*. Jutimai atviri ir nediferencijuoti. Visi įspūdžiai, ir geri, ir blogi, įeina į vaiką, nepriklausomai nuo jo. Vaikas negali atsiriboti nuo nepriimtinių įspūdžių. Tačiau jis uždaras tam, kas daroma primetant kito valią (pvz., suaugusių aiškinimams).
- *Smalsumo ir poreikio mėgdžioti prigimtis*. Vaikas mokosi mėgdžiodamas, gaudamas įvairių jutiminių įspūdžių ir judėdamas. Prigimtinis vaiko poreikis yra aktyviai tyrinėti fizinę ir socialinę

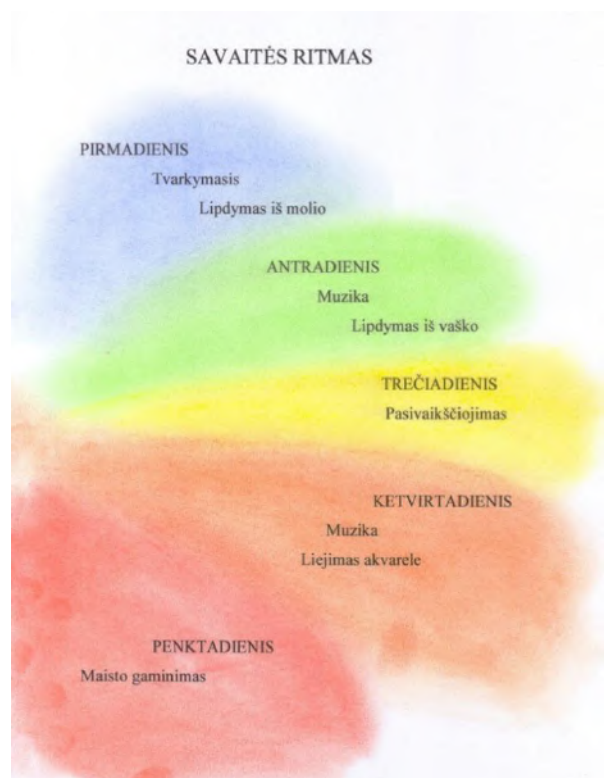
aplinką. Vaiko sugebėjimas sugerti į save išorės įspūdžius, negalėjimas jiems užsiverti ir jo kaip valios būtybės poreikis reaguoti veiksmu sąlygoja unikalią pirmojo septynmečio ypatybę – mėgdžiojimą.

- *Meninė veikla* – muzikavimas, piešimas ir tapymas, ritminiai žaidimai, lipdymas, pasakų sekimas – skatina dėmesingumą (Mindfulness), sveiką *vaizduotės, kūrybiškumo ir saviraiškos vystymąsi*.

- *Poreikio išgyventi ritmą esmė*. Vaiko gyvenimo ritmiškumas puoselėja valios ugdymą, saugumo, nuoseklumo ir gyvenimo pilnatvės jausmus. (Darželyje gyvenimo ritmą sudaro dienos, savaitės, metų ritmas).

1 pav. Dienos ritmo pavyzdys

2 pav. Savaitės ritmo pavyzdys

3 pav. Metų ritmas

- *Prasmingas darbas* – virimas, kepimas, sodininkystė, rankdarbiai ir namų ruošos darbai – suteikia galimybių vystyti besiskleidžiantiems žmogiškiesiems gebėjimams. Pabrėžiama proceso išgyvenimo, o ne išmokymo svarba, saikingas IT naudojimas ankstyvaisiais metais, kad vaikai ugdytų vaizduotę, jauslinę patirtį, atrastų įvairius ryšius.
- Vaikystės poreikius atliepianti, *vaiką ir jo pojūčius puoselėjanti sveika aplinka*, kurioje galėtų laisvai ir harmoningai skleisti visos jo galios.
- *Gilus ryšys su gamta*. Svarbios ne virtualios, o realios patirtys, padedančios vaikui kurti sveiką santykį su gamta ir pasauliu.

1.4. Tėvų ir vietos bendruomenės poreikiai

Darželyje taikoma Valdorfo pedagogika tenkina tėvų lūkesčius ir poreikius, garantuoja vaiko ugdymo(si) šeimoje ir darželyje darną. Įstaigos siekis - telkti mokyklos bendruomenę, puoselėti darželio tradicijas, tėvų bei mokytojų saviraišką, skatinančią vaikus aktyviai ir kūrybiškai dalyvauti socialiniame gyvenime. Darželio kultūra palaikoma per šeimos vertybių puoselėjimą, telkiant bendruomenę bendrų tikslų įgyvendinimui. Tėvai aktyviai dalyvauja aukščiausios savivaldos institucijos – darželio tarybos – veikloje, yra susibūrę ir įsteigę Nevyriausybinių organizaciją „Paramos Valdorfo pedagogikai bendriją „Šaltinėlis“.

Valdorfo darželiui būdingas ypatingas socialinis klimatas: demokratiški santykiai tarp vaikų, tėvų ir pedagogų, plėtojami per bendrus projektus, tradicinius renginius. Darželyje kuriamos ir

palaikomos darnaus darželio kultūros plėtros sąlygos: rengiamos tradicinės bendruomenės šventės, mugės, išvykos, vakaronės, labdaros akcijos, talkos. Palaikomas identiškumo jausmas: sukurti ir naudojami ritualai ir simboliai (darželio vėliavos pakėlimas, laužo kūrenimas, darželio logo ir atributikos naudojimas, himnas, metraštis ir kt.).

1.5. Darželio savitumas

Įstaigos veikla grindžiama Valdorfo pedagogine sistema, kurios esminės nuostatos atitinka humanistinius ir demokratinius Lietuvos švietimo sistemos principus.

Darželis, vienintelis Kaune, nuo 1999 m. yra Tarptautinės Valdorfo darželių sąjungos narys (id. kodas – 586 380). Nuo 2013 m. – Lietuvos Valdorfo vaikystės pedagogikos iniciatyvų asociacijos (LVVPIA) narys.

2024 metų rugsėjo mėnesį, atliepiančią ikimokyklinio ugdymo įstaigų tinklo optimizavimą Kauno mieste, prie Valdorfo darželio „Šaltinėlis“ prijungiamas Kauno lopšelis-darželis „Obelėlė“. Šiuo metu Kauno Valdorfo darželis „Šaltinėlis“ veiklą vykdo dviejuose pastatuose, kurių viename veikia 5 Valdorfo pedagogikos grupės, skirtos ankstyvojo bei ikimokyklinio ir priešmokyklinio (mišrioje grupėje) amžiaus vaikams, kitame – 4 grupės - ankstyvojo, ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikams, kuriose taikomi Valdorfo pedagogikos elementai.

Darželis yra vaizdingoje geografinėje vietovėje, kuri leidžia plėtoti ir diegti inovatyvius (pvz.: lauko pedagogika, STEAM, „ugdymo be sienų“ – ugdymas netradicinėse aplinkose, edukacinėse išvykose) metodus ir kūrybingai panaudoti artimiausią gamtinę aplinką: netoli teka Nemunas, pėsčiųjų tiltu galima patekti į J. Basanavičiaus šilą (Panemunė), vaikams sudaromos visos galimybės daugiau laiko praleisti lauke, pažinti ir puoselėti gamtą.

Darželyje teikiamos informavimo ir konsultavimo paslaugos tėvams, organizuojamos Valdorfo metodo studijų grupės šeimoms ir pedagogams. Į pedagoginį procesą įtraukiama visa darželio bendruomenė bei socialiniai partneriai: mikrorajono švietimo ir kultūros įstaigos, Kauno kolegijos Pedagogikos katedra (studentų praktikos ir atliekamų tyrimų bazinis darželis), šalies universitetai, Lietuvos darželiai ir mokyklos, taikančios Valdorfo metodą: Kauno Valdorfo mokykla, Kauno VšĮ Valdorfo darželis „Po saule“, Mažeikių VšĮ Valdorfo darželis „Namučiai po smilga“, Vilniaus VšĮ Valdorfo darželis „Namelis medyje“, Kazlų Rūdos „Elmos“ mokykla ir kt.

1.6. Pedagogų pasirengimas

„Vaikas formuoja savo asmenybę ne tik pagal tai, ką mes jam sakome, bet ir pagal vidinę mūsų nuostatą, pagal mūsų vidinio mąstymo kokybę ir mūsų vidinius jausmus... Mums nereikalingas joks kitas metodas, tik tapti žmogumi, vertu vaiko pamėgdžiojimo...“ (R. Šteineris)

Darželis turi ryškius besimokančios organizacijos požymius. Skatinamas ir palaikomas pedagogų pastovus kvalifikacijos kėlimas dalyvaujant Europos SF programose, ES Erasmus+ projektuose, atliekant stažuotes užsienio šalyse. Pedagoginė bendruomenė atvira pokyčiams, atsižvelgdama į modernią visuomenę, kūrybiškai taiko Valdorfo pedagogikos metodą, integruoja lauko pedagogikos elementus, diegia projektinį darbo organizavimo, STEAM metodus, dėmesingumo praktikas, tvarumo principus, patirtinį mokymą(si), saikingai naudojant IT ugdymo procese.

Ugdymą, jo kokybę įmanoma realizuoti tik tuo atveju, jei pats pedagogas nuolat tobulėja, ugdomi. Realus pedagogikos pagrindas – tai žmogiškas pedagogo ir vaiko bendravimas, jų tarpusavio sąveika. Todėl kiekvienoje konkrečioje ugdymo situacijoje vaikus veikia ne vien pedagoginiai metodai, aplinka ar kiti veiksniai, bet ir pedagogo asmenybė, jo paties sugebėjimas mokytis, tobulėti, bendrauti, suprasti, nujausti. Vaikai nesąmoningai jaučia, ar jų auklėtojas tobulėja, keičiasi, yra nuolatiniam savikūros procese, ar jis viduje yra tingus, sustingęs, nuobodus.

ŽINIOS SUPRATIMAS	ĮGŪDŽIAI GEBĖJIMAI	VERTYBINĖS NUOSTATOS
Supratimas apie žmogaus prigimtį ir lygias galimybes, remiantis R.Šteinerio antroposofine antropologija, nepriklausomą nuo kultūrinių, tautinių ir religinių skirtumų.	Gebėjimas panaudoti žinias vaikų stebėjimui ir aptarimui, individualios pažangos ir pasiekimų vertinimui.	Gebėjimas kurti žmogiškuosius santykius su vaiku besiremiant tikrais ir sąžiningais jausmais bei valia.
Supratimas apie Rudolfo Šteinerio pasiūlytos socialinės trinarystės reikšmę sveiko socialinio gyvenimo vystymuisi, naudingam bendradarbiavimui su šeima ir visuomene.	Gebėjimas sukurti vaiko jutimus puoselėjančią ir ugdančią aplinką, sumažinant ar panaikinant žalingos aplinkos įtaką vaikams tokiose srityse kaip maitinimas, gyvenimo stilius, technologijos ir jų sukeliamas vaikų sveikatos problemas.	Pagarba ir meilė kiekvienam vaikui kaip individualybei, kuri atsineša savo asmeninį likimą.
Esminio gyvybinių jėgų vaidmens mažų vaikų augimui ir sveikam fiziniam bei dvasiniam vystymuisi supratimas.	Gebėjimas dirbti apsaugant ir sustiprinant mažo vaiko gyvybines jėgas dėka šiltos, draugiškos aplinkos, ritmo visuose kasdieninės veiklos aspektuose, vengiant jutimų	Domėjimasis kitų kultūrų ir vertybių indėliu žmonijai. Sugebėjimas perprasti specifinę kultūrą, visuomenę ir joje dirbti.

	perkrovos.	
Žinios apie vaikų raidą (iki gimimo, pirmieji gyvenimo metai, vėlesnė vaikystė) ir apie vaikų ankstyvąjį mokymąsi antroposofijos ir bendrųjų raidos tyrimų požiūriu.	Gebėjimas apsaugoti vaiko žaidimą suteikiant jam pakankamai laiko, erdvės ir atitinkamą žaismingą atmosferą.	Supratimas, kad kiekvienas vaikas skirtingai išgyvena savo asmeninį raidos laiką: ne „kuo greičiau tuo geriau“, o „viskam savas laikas“.
Supratimas apie laisvo ir nevaržomo mažo vaiko žaidimo svarbą jo fizinei, emocinei ir dvasinei sveikatai	Gebėjimas įgyvendinti Rudolfo Šteinerio nuorodas apie vaikišką mokymosi procesą per pamėgdžiojimą ir pavyzdį bei prigimtinių vaiko norą pažinti; patiems tapti pavyzdžiu, vertu vaikų pamėgdžiojimo.	Pasiryžimas eiti saviuoklos ir saviugdos keliu, per asmeninius dėmesingumo ir meninius pratimus bei remiantis valios jėgomis per kasdieninį praktinį mokytojo darbą.
Turėti įvairesnių sugebėjimų ir meistriškumo praktinėje veikloje: namų ruošą, priežiūrą ir rankdarbiai, kuri vaikams suteiktų turtingą patyrimą apie suaugusiųjų darbus.		
Sudaryti vaikams sąlygas išbandyti kuriantį ir ugdantį patyrimą tokiose srityse kaip: Judėjimas (ryto ratas); Muzika (dainavimas ir <i>euritmija</i>); Kalba (pasakų sekimas); Tapymas (akvarele, metodu šlapia ant šlapio); Lipdymas (bičių vašku); Piešimas; Gamtos pažinimas; Socialinis patyrimas.		

2 lentelė. *Valdorfo darželio mokytojo kompetencija*

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Organizuojant ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymą/-si vadovaujamosi įstaigos savitumą atskleidžiančiais Valdorfo pedagogikos ir šiuolaikinės ugdymo sampratos principais:

1. **Pavyzdžio – pamėgdžiojimo principas.** Didžioji dalis to, ką vaikas išmoka ikimokykliniame amžiuje, perteikiama suaugusiojo veiklos pavyzdžiu. Pedagogai iškelia sau tokius kasdienius uždavinius, kad būtų verti vaikų mėgdžiojimo.

2. **Ritmiškumo principas.** Visas ugdymo(si) procesas pagrįstas dienos, savaitės ir metų ritmu, nes tai padeda pajusti bendrą žmogaus ir gamtos gyvenimo ritmą, teikia darnos vaiko vidiniam gyvenimui, suteikia jam stabilumo ir saugumo jausmą.

3. **Prigimtinių vaiko gebėjimų ir raidos nulemtos poreikio pažinti principas.** Vaikai iš prigimties yra smalsūs ir aktyvūs, trokšta pažinti pasaulį, todėl siekiama darželyje sukurti tokią aplinką, kuri žadintų vaiko aktyvumą, padėtų skleisti jame slypintiems gebėjimams.

4. **Kūrybiškumo** – vaiko santykis su aplinka formuojamas visame ugdymo(si) procese, kur svarbu ne žinių kiekis, bet sugebėjimas jas kūrybiškai panaudoti.

5. **Žaismės principas.** Žaismingumas yra viso ikimokyklinio vaikų ugdymo(si) pagrindinis bruožas, neatsiejama tyrinėjimo, eksperimentavimo, fantazavimo, kūrybos dalis, o žaidimas – svarbiausia savarankiška vaiko veikla.

6. **Humaniškumo** - užtikrinamas asmenybės vystymosi vientisumas. Tikima geraisiais vaiko pradais, jo galiomis įveikti sunkumus.

7. **Lėtojo ugdymo(si), integruojant dėmesingumo praktikas, užtikrinančio gilų įsitraukimą, principas.** Skiriama pakankamai laiko kasdienei rutinai, tyrinėjimo ar kūrybos procesui, nuostabai ir atradimo džiaugsmui.

8. **Vaiko ir mokytojo bendro veikimo principas.** Aplinkos, sąveikos, bendros prasmės kuriamos įsiklausant ir atliepant vaikų poreikius, interesus, iniciatyvas, nuomonę, drauge priimant sprendimus.

9. **Tvarumo ir aplinkos saugojimo principas.** Juo vadovaujantis su vaikais, jų tėvais (globėjais) aptariami susitarimai, kurių privalo laikytis visa darželio bendruomenė. Skatinama atsakomybė ir pagarba aplinkai, ugdomi tausojoimo įpročiai.

10. **Ugdymo proceso perkėlimo į lauką principas.** Tai padeda vaikams augti ne tik fiziškai, bet ir skatina jų kūrybiškumą, socialinius įgūdžius, emocinę pusiausvyrą bei padeda formuoti ilgalaikius teigiamus santykius su gamta ir pasauliu, natūraliai pažinti ir atrasti gamtos procesus.

11. **Sociokultūrinio kryptingumo ir socialumo principas.** Ugdymas(is) yra grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, padedančiomis vaikams įsitraukti į supančią kultūrinę aplinką ir didinančiomis atvirumą kultūrinei bei kalbinei įvairovei, kurioje atsiskleidžia individo ir bendruomenės, skirtingų socialinių sluoksnių, tautybės – rasių, šeimų įvairovės (mišrios, daugiavaikės, nepilnos) santykio svarba.

12. **Integralumo principas.** Siekiama visuminės vaikų raidos, užtikrinamas darnus visų pasiekimų sričių ir gebėjimų plėtojimas, visos vaiko raidos sritys – fizinė, emocinė, socialinė, intelektualinė (valia, jausmai, mąstymas) – yra neatsiejamos.

13. **Įtraukties principas.** Sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui ugdytis, plėtoti savo galias, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę, atsižvelgiant į ugdymosi poreikių įvairovę.

14. **Kontekstualumo principas.** Vaikų ugdymas(is) vyksta estetiškuose, į veiklą įtraukiančiuose, vaikų iniciatyvoms atvirose artimiausios socialinės, kultūrinės, kalbinės ir gamtinės aplinkos kontekstuose, siekiama vaikų ugdymo(si) patirčių aktualumo, prasmingumo.

15. **Šeimos ir mokyklos partnerystės principas.** Mokykla ir šeima (globėjai) bendradarbiauja užtikrinant ugdymo(si) tęstinumą ir dermę, kuriant susitelkusią, kartu besimokančią bendruomenę. Tėvai ir mokyklos darbuotojai pasitiki vieni kitais ir veikia dėl vaikų interesų.

III. TIKSLAS, UŽDAVINIAI, UGDYMO(SI) REZULTATAI

Tikslas – atsižvelgiant į vaikų prigimtines galias, patirtį, poreikius, šeimos ir bendruomenės susitarimus, kurti lanksčius edukacinius kontekstus, įgalinančius vaikus išsiugdyti pasitikėjimo, rūpinimosi savimi ir kitais, kultūrinio ir socialinio jautrumo, komunikavimo, lankstaus mąstymo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis pradmenis.

Uždaviniai

1. Skatinti vaiko asmenybės skleidimąsi lanksčiai ir kūrybiškai taikant Valdorfo pedagogikos elementus ir R. Šteinerio (Valdorfo) ugdymo sistemą.

2. Ugdyti vaiką ne tik intelektualiai, bet ir emociškai, kūrybiškai bei socialiai, apimant visų žmogaus gebėjimų ir savybių ugdymą: mąstymo, jausmų ir valios, per pagrindinę vaiko amžiui būdingą veiklą – žaidimą.

3. Užtikrinti visapusišką kiekvieno vaiko vystymąsi ir ugdymą(si), nepriklausomai nuo jo individualių gebėjimų, poreikių ar iššūkių.

4. Atliepti besikeičiančius šiuolaikinio vaiko ugdymosi poreikius, atsižvelgiant į vaiko raidos ypatumus.

5. Ugdyti atsakomybę už save ir aplinką, skatinant vaikus būti empatiškais, sąmoningais ir atspindinčiais savo veiksmų pasekmes.

6. Sukurti vaikystės poreikius atliepiančią, vaiko sielą puoselėjančią, psichologiškai saugią bei estetišką ir sveiką ugdymo (si) aplinką, kurioje galėtų laisvai ir harmoningai skleisti visos jo galios.

7. Skatinti vaiką būti aktyviu savo mokymosi proceso dalyviu, sudarant sąlygas tyrinėjimui, eksperimentavimui ir kūrybai bei padedant vaikui įgyti žinių, išmokti savarankiškumo, sprendimų priėmimo ir problemų sprendimo įgūdžių.

8. Ugdyti pagarbą gamtai, ekologinį sąmoningumą ir atsakingą požiūrį į aplinką, taikant lauko pedagogikos elementus ir tvarumo nuostatas.

Lavinti bendradarbiavimo ir bendravimo įgūdžius, skatinti socialinę atsakomybę užtikrinant vaiko vertybinių ir moralinių nuostatų vystymąsi, siejant ugdymo procesą pirmiausia su pedagogo asmenybe, jo nuostata mokytis, tobulėti.

10. Kurti partneriškus šeimos ir darželio bendruomenės santykius, formuoti demokratines tėvų nuostatas, teikti kvalifikuotą metodinę pagalbą.

11. Sudaryti vaikui kuo palankiausias sąlygas perimti tautos ir žmonijos kultūros pagrindus (dorovinius, estetinius, socialinius ir kt.).

Ugdymo(si) rezultatai. Ikimokyklinio ugdymo rezultatai yra vaikų raidos ir ugdymosi procese nuosekliai įgyjami bei plėtojami jų pasiekimai: vertybinės nuostatos, žinios bei supratimas ir gebėjimai.

Ugdymo(si) siekis:

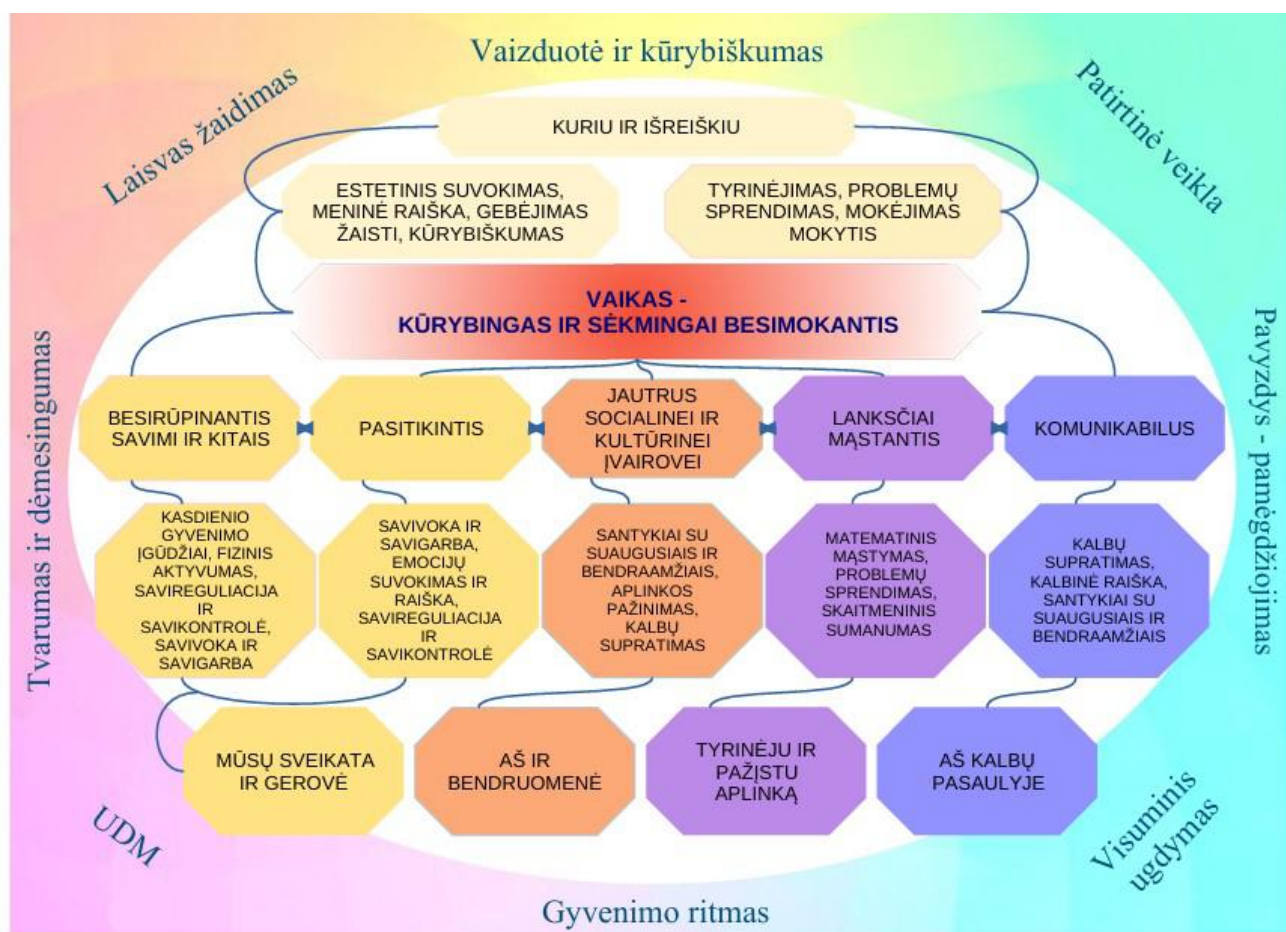
- ***kūrybingas ir sėkmingai besimokantis vaikas:*** gebantis savarankiškai kurti ir išreikšti savo mintis bei emocijas, ieškoti įvairių sprendimų, kūrybingai spręsti problemas ir pasitelkti vaizduotę bei kūrybiškumą tiek mokantis, tiek kasdieniame gyvenime;
- ***pasitikintis:*** gebantis spręsti kasdienes gyvenimo iššūkius, pažinti savo jausmus, poreikius ir gebėjimus, atrasti savo stipriąsias puses ir mokytis iš klaidų, laisvai išreikšti savo nuomonę bei savarankiškai priimti sprendimus;
- ***besirūpinantis savimi ir kitais:*** gebantis bendradarbiauti, atpažinti ir suprasti savo ir kitų jausmus, įsiklausyti, parodyti rūpestį ir padėti tiems, kurie yra šalia, jaučiantis atsakomybę bei empatiją; Tai ne tik ugdo empatiją, bet ir formuoja atsakomybės jausmą už kitus.
- ***jautrus kultūrinei ir socialinei įvairovei:*** gebantis suprasti, kad kiekvienas žmogus yra unikalus, mokantis gerbti kitas kultūras, kalbas bei papročius;
- ***komunikabilus:*** gebantis aiškiai ir drąsiai išreikšti save, aktyviai klausytis, bendrauti su kitais, suprasti ir išreikšti savo emocijas, parodyti empatiją, spręsti konfliktus ir bendradarbiauti grupėje;
- ***lanksčiai mąstantis:*** gebantis mąstyti nestandartiškai, prisitaikyti prie įvairių situacijų ir ieškoti kūrybiškų sprendimų.

Vaikų ugdymo(si) rezultatai nelyginami tarpusavyje, atsižvelgiama į asmenines kiekvieno vaiko galias bei individualų ugdymo(si) tempą.

Konceptualus ugdymo(si) modelis (4 pav.) padeda atskleisti darželio savitumą per išskirtą prioritetą - ugdyti kūrybingą ir sėkmingai besimokantį vaiką, ugdymo(si) pasiekimai plėtojami visose penkiose visuminio ugdymo(si) srityse, kurias apjungia pagrindinės ikimokyklinio ugdymosi kryptys ir Valdorfo pedagogikos principai.

IV. UGDYMO SI TURINYS, PROCESAS, APLINKOS

Ikimokyklinio ugdymo programos turinys sudarytas atliepiant esmines Valdorfo pedagogikos nuostatas, Ikimokyklinio ugdymo programos Gaires (2023), atskleidžiant plėtojamą vaiko galias per ugdymo(si) sritis, užtikrina visuminį vaikų ugdymą(si), plėtojant vaikų pasiekimus aštuoniolikoje pasiekimų sričių ([Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas](#)), kuriant vaikų emocinį ir fizinį saugumą užtikrinančius ugdymo(si) kontekstus.

4 pav. Konceptualus ugdymo(si) modelis

KŪRYBINGAS IR SĖKMINGAI BESIMOKANTIS		
Ugdymosi sritis „Kuriu ir išreiškiu“		
Pasiekimų sritis	Pasiekimų žingsniai (pateikiami tik 3 ir 6 žingsnio pasiekimai)	Ugdymosi gairės
Estetinis suvokimas Vertybinė nuostata. Domisi, gėrįsi, grožisi gamtine ir kultūrine aplinka. Esminiai gebėjimai. Atpažįsta įvairius gamtinės ir kultūrinės aplinkos reiškinius, reaguoja į juos,	1-3 m. Emocingai reaguoja girdėdamas garsų, intonacijų sąskambį, stebėdamas savo ir kitų piešinius, paveikslus, šokių judesius, gamtos objektus bei reiškinius. Skirtingai reaguoja į estetinio patyrimo kontrastus (gražu – bjauru; šviesu – tamsu; tylu – garsu). Turi savo nuomonę (patinka, nepatinka) apie savo ir kitų kūrybą bei aplinką.	Vaikai mokosi elgesio taisyklių prie stalo: prieš valgį nusiplauti rankas, valgyti neskubant, gerai sukramtant maistą, jį skanaujant, padėkojant. Mėgdžiodami suaugusiojo veiksmus atranda galimybes girdėti, regėti, lytėti ir kitomis jauslėmis patirti įvairią meno kūrybą - lipdymą, tapymą.
	3-6 m. Įgyvendindamas naujas kūrybines idėjas nebijo eksperimentuoti, laužyti	Vaikai įsitraukia į sveikų ir skanių gėrimų bei užkandžių gamybą: mokosi suprasti ir patys kurti receptus; plauna, sveria, uosto, dalina,

jaučia, suvokia ir, remdamasis savo supratimu, aptaria estetinius jų ypatumus, dalinasi asmeninėmis estetinėmis patirtimis, džiaugiasi savo ir kitų kūryba.	taisykles ir normas, žaismingai stulbinti. Atpažįsta meno paskirtis ir kontekstus, patirtus meno kūrinius susieja su savo asmenine raiška. Pasakoja apie matytus dailės kūrinius, patirtą muziką, vaidinimą, šokį, jų siužetus, veikėjus, nuotaiką; gamtoje ir žmogaus sukurtoje aplinkoje kilusius vaizdinius. Siūlo, kaip savo aplinkoje ir už mokyklos ribų panaudoti tai, kas jam patinka ir priimtina. Vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasakydamas vieną kitą argumentą.	pjausto, maišo, skanauja, pavadina; gėrisi estetiniu įspūdžiu. stalo Mokosi padengti kasdienį ir šventinį stalą, siekdami estetinio įspūdžio, mokosi elgtis ramiai prie stalo, valgyti neskubant, ramiai pasikalbant. Muzikuojant pratinasi girdėti, atkartoti, kurti, siekti meistriškumo, ugdytis drausmingumą, patirti bendrumo ir saviraiškos jausmą, gilina estetinį suvokimą. Tyrinėjimo, kūrybos metu komentuoja vaizdus, įvardija spalvas, formas, faktūras, estetinius potyrius.
Meninė raiška <i>Vertybinė nuostata.</i> Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą. <i>Esminiai gebėjimai.</i> Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, įspūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti.	1-3 m. Dailės raiška Žaisdamas su erdvinėmis ir grafinėmis priemonėmis bei medžiagomis, tyrinėja ant skirtingų paviršių paliktus pėdsakus ar išgautus vaizdus, mėgaujasi skirtingais potyriais. Muzikos raiška Tyrinėja muzikos instrumentus, aplinkos daiktus, jais išgauna garsus. Eksperimentuoja balsu: kuria ir rečituoja savitus žodžius; paskatintas kūnu išgauna garsus, išbando naujus judesius, tinkančius dainuojant ar klausant muzikos. Groja lengvai įvaldomais melodiniais ir mušamaisiais instrumentais. Šokio raiška Tyrinėja ir atranda naujų judesių bei jų derinimo būdų. Judėdamas tyrinėja savo ir kitų vaikų asmenines erdves. Atlieka paprastus ratelius ir dainuojamuosius žaidimus. Teatro raiška Išbando balso, kūno ir mimikos raiškas ir priemones, siekdamas emocinio poveikio	Susipažįsta su piešimo priemonėmis, įvairių faktūrų popieriumi, pratinasi orientuotis popieriaus lape, vaizduoja nesudėtingos formos daiktus, mokosi laikyti ir naudotis teptuku, dažais, susipažįsta su spalvomis; minko vašką, molį tarp delniukų, bando lipdyti įvairias formas, daro įspaudus ant lipdinio. Niūniuoja, atranda garso savybes: ilgumą, aukštumą, stiprumą, atkartoja bent vieną ar kelis garsus iš eilės, įpina į dainavimą judesius ir garsus (plojimą, trepsėjimą ir kt.); išgauna ritmą gamtos sukurtais, bei muzikos instrumentais, atkartoja ritmą pliaukšint, trepsint, ritmiškai juda (žingsniuoja pagal muziką), jaučia ritmą, erdvėje kūnui nekeičiant padėties: pritūpia, atsistoja, sukasi. Muzikinių, rato, pirštų žaidimų metu lavina kalbą, atlieka nesudėtingus pirštelių judesius, lavina smulkiąją motoriką, judesius palydi mimika.

	aplinkiniams. 3-6 m. Dailės raiška Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis (grotažas, monotipija). Kuria darbus, pasižyminčius fantastinėmis detalėmis, grafiniais ženklais. Turi išankstinį kūrybinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti. Komentuoja ir kitaip reiškia nuomonę apie savo, kitų vaikų, menininkų darbus vartodamas žinomas dailės sąvokas. Muzikos raiška Tyrinėdamas ir išbandydamas garsų pasaulį balsu, instrumentais ir aplinkoje esančiais daiktais, lygina, apibūdina, grupuoja garsus. Išbando grojimą smulkesnės motorikos įgūdžių reikalaujančiais muzikos instrumentais. Dainuoja (vienas, poroje ar grupėje) sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalsės dainas, jas gana tiksliai intonuoja, įsiklausydamas į savo ir draugų dainavimą. Kuria ritminius ir melodinius darinius, improvizuoja ir komponuoja jungdamas kelis atskirus muzikos elementus (melodiją, ritmą, harmoniją, tembrą, tempą ir dinamiką). Šokio raiška Eksperimentuoja, kaip judesiais galima pavaizduoti įvairias emocijas ir nuotaikas, charakteringus veikėjų judesius. Šoka liaudies šokius bei ratelius. Improvizuodamas ir kurdamas kompozicijas perteikia temą, siužetą ar pasirinktą nuotaiką, įtraukdamas šokio judesiui	Piešdami ir kurdami su įvairiomis priemonėmis ir piešimo įrankiais, plėtoja savo grafinę ir spalvinę raišką, išbando įvairias grafikos technikas, eksperimentuoja su mišriomis technikomis. Modeliuoja ir komponuoja dvimates ir trimates figūras veikdami su moliu ir vašku: pojūčių pagalba (uoslės, lytėjimo) stebi, tyrinėja vaško, molio savybes, iš vaško, molio tarp formuoja įvairias formas, raižo ornamentus, kuria ažūrines kompozicijas, modeliuoja smulkias detales, jungia į visumą, lipdinį praturtina gamtinėmis medžiagomis; Vaikai kuria įvairias dvimates ir trimates figūras, objektus ir kompozicijas iš įvairaus dydžio įprastų ir netikėtų priemonių bei medžiagų: kaladėlių, gamtinės medžiagos, buities rakandų. Tyrinėja vizualų pasaulį lankydamis meno galerijas, parodas, muziejus. Patirtus įspūdžius, vaizduotės sukeltus paveikslus, piešinyje išreiškia emocijas, fizinio kūno vystymąsi (pvz., dantų keitimąsi), ligas; klauso sekamos „Spalvų istorijos“ ir stengiasi ją atkartoti spalvų pagalba, lieja spalvas ir stebi atsirandančius atspalvius ir naujas spalvas, spalvų intensyvumą, nuotaiką; Vaikai judėdami mėgaujasi įvairiais judesiais, padedami mokytojų, tyrinėja tempą, ritmą, dinamiką ir erdvę, susipažįsta su judėjimo įvairove, patiria judesio elementus ir jų derinius, susieja spontaniškus judesius su šokio elementais. Dalyvaudami kūrybiniuose teatro/šokio žaidimuose, projektuose, vaikai perpranta etiketo ir scenos kultūros taisykles. Šokdami šokius susipažįsta su įvairiomis kultūromis, jas patiria, taip pat atranda skirtingus mokymosi būdus (šokti vienam, šokti poroje, šokti ratelyje ir kt.). Atpažįsta garso galimybes (tyliai, garsiau, garsiai), suvokia melodijos nuotaikas (linksma – liūdna); jaučia erdvę (viršų – apačią, kairę – dešinę, priekį – nugarą). Kuria lėlių teatrą. Pasitelkiant į pagalbą įvairias lėles (pirštukines, stalo, marionetes, pirštines) mėgdžiodami suaugusįjį, vaikai
--	---	---

	būdingas ypatybes. Teatro raiška Tyrinėja simbolinio personažo esmines savybes, emocijas ir jausmus, juos perteikia charakteringais kūno judesiais, veido išraiškomis, balso intonacijomis. Kuria lėlių, dramos „spektaklius“ kartu su kitais vaikais, improvizuoja. Euritmija Atlieka paprastus euritminius harmonizuojančius judesius, atkartoja žodžius, juda rate: išsiskleidžia – susiskleidžia, klausosi kvintų atlikdami euritminius judesius, išjaučia tylos ir garso santykį, mokosi gestų išraiškingumo, geba girdimą paversti matomu.	patys vaidina, bando atgaminti matytus arba kuria savo siužetus. Laisvai kurdamas ir jausdamas džiaugsmą vaikas atranda vidines paskatas veikti. Judančios, veikiančios lėlės iššaukia vaikuose vidinį judrumą. Euritmijoje puoselėja jautrumą, dėmesį, vikrumą. Lavina klausą, ritmo ir melodijos pajautimą, mokosi išreikšti jausmus judesiu. Ugdo bendrumo jausmą, atsakomybę už savo veiksmus. Puoselėdama „Aš“ jausmą, ugdo pasitikėjimą.
Gebėjimas žaisti <i>Vertybinė nuostata.</i> Nusiteikęs kartu su kitais vaikais plėtoti žaidimus, kurdamas vaikų žaidimo kultūrą. <i>Esminiai gebėjimai.</i> Individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus: režisūrinius, vaidmenų ir žaidimus su taisyklėmis, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių.	1-3 m. Žaidžia su suaugusiuoju ar kitu vaiku, pradeda derinti savo veiksmus su kito žaidėjo veiksmais. Tikslingai renkasi žaislus, pasirenka arba pats susikuria erdvę žaidimui. Kartodamas veiksmus žaidžia vieną įsiminusį įvykį, jungia du tris žaidybinius veiksmus į paprastą kasdienį siužetą. 3-6 m. Mokytojo paskatintas nesunkiai įsitraukia į kolektyvinius režisūrinius žaidimus, kuria naratyvinius žaidimų pasaulius. Žaidime vartoja išplėstinę kalbą, pradeda žaisti vaizduotės žaidimus vien kalbėdamasis. Mėgsta žaisti netradicinėse erdvėse (kieme, gamtoje), išradingai jas pritaikydamas žaidimui. Tvarko žaidimo erdves prieš žaidimą ir jį baigus.	Vaikai mėgdžioja suaugusiojo atliekamus veiksmus su daiktu, o vėliau bando tai atlikti savarankiškai, kitomis aplinkybėmis, su susidomėjimu tyrinėja, eksperimentuoja su jį supančiais daiktais bei žaislais, stengiasi suprasti kokia to daikto paskirtis, funkcijos, kaip jis naudojamas. Vaiko aplinkoje pirmumas teikiamas abstraktiems natūralių medžiagų, saugiams žaislams, turintiems skambesį bei ritminiams žaislams, gamtinei medžiagai. Vaikai pratinasi laikytis tam tikros žaidimo tvarkos, normų, skatina iniciatyvą, aktyvumą, drąsą, padeda gebėti reikšti ir valdyti emocijas, įprasmina savo patirtį Žaisdami laisvus kūrybinius žaidimus, klausydamiesi skaitomų istorijų, patiria, išreiškia, aiškinasi ir vis geriau atpažįsta bei įvardija įvairias savo ir kitų emocijas, jas sukėlusias situacijas bei priežastis. Patys inicijuoja bendrus žaidimus ar veiklas, siūlo ir derina veiklos idėjas, veiksmus, siužetą, susikuria veiklos ir elgesio taisykles, paremia vienas kitą, tariasi. Kūrybinį (laisvą) žaidimą vaikai kuria pavyzdžio – pamėgdžiojimo principu, todėl labai svarbu kas vyksta vaiko aplinkoje. Ankstesni vaiko įspūdžiai ir išgyvenimai tampa jo žaidimo pagrindu. Žaidžia žaidimus su taisyklėmis. Pradėdami

	Kuria išplėtotus ilgalaikių naratyvinių žaidimų siužetus mėgstamų knygų, filmų ir vaizdo žaidimų pagrindu. Žaisdamas su kitais lanksčiai kaitalioja vaidmenis, kontroliuoja savo ir kitų veiksmus, konstruktyviai sprendžia kylančius nesutarimus.	nuo paprastų dėlionių, mozaikų, judrių gaudynių, slėpynių ir įvairių stalo žaidimų, palaipsniui pereina prie sudėtingesnių žaidimų formų. Kiekvieną dieną žaisdami rato žaidimus ir mėgdžiodami auklėtojos judesius ir kalbą, vaikai natūraliai įsimena eilėraščius, judesius, daineles be specialaus mokymosi. Pirštų žaidimai padeda „surinkti“ vaikus, sukaupti jų dėmesį, jie gali būti žaidžiami keletą kartų per dieną, gali būti įžanga į kokią nors veiklą, pvz.: maisto gaminimą, liejimą ir pan.
Kūrybiškumas <i>Vertybinių nuostatų.</i> Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas. <i>Esminiai gebėjimai.</i> Pasitelkia patirtį ir vaizduotę, tyrinėja savo ir kitų idėjas, randa būdų ir priemonių parodyti originalumą ir išradingumą įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, aptaria tai su kitais.	1-3 m. Pakartotinai sugrįžta prie dominančių raiškos būdų tyrinėjimo. Perkuria patikusius garsus, judesius, veiksmus, vaizdus, atrasdamas naujus derinius. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus menamus veikėjo veiksmus. Rodo susidomėjimą kitų kūryba ir norą veikti kartu su kitais. 3-6 m. Domisi, fantazuoja, užduoda klausimus apie kūrybinę veiklą, išbando įvairias naujas kūrybos priemones, būdus, sritis. Savo kūryboje atkartoja pastebėtus kitų kūrybos elementus. Numato, kaip ir kokiomis priemonėmis sieks kūrybinio rezultato, padedamas sprendžia kūrybinius iššūkius, pagal savo įsivaizdavimą siekia pabaigti kūrybinį darbą, paskatintas jį tobulina. Dalinasi savo kūryba artimoje aplinkoje, pasakoja apie kūrybos procesą, paaiškina, kas jam svarbu ir įdomu, pasako, kam skirti jo paties ir kitų žmonių kūrybos rezultatai.	Patiria įvairių meno kūrybą savo pojūčiais – suteikiant galimybes girdėti, regėti, lytėti ir mėgdžiodamas suaugusiojo veiksmus – lipdymą, tapymą, judesį, atranda ir kuria savitus darbelius. Sudaromos vaiko kūrybai palankios sąlygos – netriukšmauti, neblaškyti dėmesio kita veikla, vaiko pastangas padrąsinti šypsena. Įvairiuose kontekstuose, kūrybiškai taiko kalbos žinias ir įgūdžius, naudojami gestais reikšdami emocijas ir poreikius, bendradarbiaudami. Mokydamiesi rašinėti, vaikai veikia kūrybiškai, pavyzdžiui: iš akmenėlių, gilių, kaštonų dėlioja simbolius ir raides, pagaliuku rašo ant smėlio, kreidelėmis – ant asfalto, kuria knygeles. Vaikų kūrybiniuose žaidimuose daug vaidybos elementų. Atlikdami simbolinius vaidmenis, vaikai naudoja išraiškingus kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas, giliai išgyvena kuriamas situacijas ir kartu mokosi tiksliau, aiškiau, autentiškai, kūrybiškai perteikti savo išgyvenimus kitiems vaikams ir suaugusiems, žaisdami įsivaizduoja, fantazuoja, palaiko kitų vaikų įsivaizduojamą situaciją, siužetą. Vaiko kūrybinės jėgos žadinamos, naudojant įvairias gamtines medžiagas bei paprastus, vaizduotę aktyvinančius žaislus; žaidimo aplinką kuria iš to kas yra jį supančioje aplinkoje (suoleliai, lauko virtuvėlės, rąstai,

		akmenys, šakos, smėlis ir kita gamtinė medžiaga);
Tyrinėjimas <i>Vertybinė nuostata.</i> Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja. <i>Esminiai gebėjimai.</i> Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	1-3 m. Smalsauja, stebisi. Stebi ir bando aiškintis, kas tai yra, kaip tai veikia, vyksta. Fantazuoja ir eksperimentuoja su gamtine medžiaga, formomis, dydžiais, kiekiais, spalvomis, judesiu, mimika, garsais ir intonacija. Tyrinėdamas atranda naujus veikimo būdus.	Pamėgdžiodamas suaugusįjį įsitraukia į tyrinėjimo veiklas, vis plačiau juda erdvėje. Veikdamas su kasdieniais daiktais (pvz., virdulys, puodeliai ar šluota), supranta, kaip veikia pasaulis. Stebi ir tyrinėja gamtinę medžiagą: smėlį, molį, žolę ir kt., žaidžia smėlio dėžėje naudojant įvairių dydžių kibirėlius, formas, įrankius. Tyrinėja, lieja akvarelės spalvas atrasdamas naujas spalvas ir atspalvius.
	3-6 m. Domisi daiktų ir reiškinių savybėmis, tyrinėja, kaip auga augalai ir gyvūnai, kaip auga ir keičiasi jis pats; kaip žmonės gyvena seniau ir kaip gyvena dabar; kaip jie gyvena kitose šalyse, kuo jie panašūs ir kuo skiriasi. Lygina daiktus, medžiagas, augalus, gyvūnus, žmones, atsižvelgdamas į jų požymius, savybes; objektus ir reiškinius tikslingai grupuoja; iš pasiūlytų įrankių, priemonių, medžiagų pasirenka reikiamas tyrinėjimui. Samprotauja apie tai, ką pajuto, patyrė, atrado, sužinojo; remdamasis tyrinėjimo rezultatais kelia klausimus; siūlo idėjas, ką dar būtų galima tyrinėti.	Žaisdami, tyrinėdami savo augimą, vaikai įžvelgia pokyčius, apibūdina savo kūno augimą ir naujai įgytus gebėjimus, savo asmenines savybes, stiprybes, sau priimtinausius mokymosi būdus, stiprina pasitikėjimą savimi ir savo gebėjimais. Suaugusiojo padedami, vaikai aiškinasi, tyrinėja, diskutuoja, kas mums gali ką nors papasakoti apie praeitį, dabartį, ateitį, atranda keletą informacijos šaltinių. Laisvai rūšiuoja pasirinktus daiktus, skirsto į kategorijas: pagal dydį, formą, spalvą, tekstūrą, pradeda rūšiuoti pagal du požymius. Mokosi suprasti ir pavadinti daiktus ir jų savybes.
Problemų sprendimas <i>Vertybinė nuostata.</i> Nusiteikęs priimti iššūkius ir spręsti problemas. <i>Esminiai gebėjimai.</i> Geba atpažinti ir įvardyti iššūkį, problemą, kliūtį, savarankiškai ir drauge su kitais	1-3 m. Susidūręs su kliūtimi, žodžiais, mimika ir kūno kalba parodo suaugusiajam, su kokia problema susidūrė. Bando savarankiškai spręsti kasdienes problemas. Nepavykus stebi, kaip tai daro kiti ir išbando jų taikomus problemų sprendimo būdus arba kreipiasi pagalbos į suaugusįjį. Atsižvelgia į ankstesnę patirtį ir taiso, tobulina sprendimą.	Per mokytojo pavyzdį į vaiko išgyvenimus ir jausmus ateina bendravimo, bendradarbiavimo, socialinio jausmo modelis, socialinis patyrimas: vaikai mokosi bendrauti vienas su kitu, dalintis, pasitikėti, užmegzti gerus santykius su vaikais ir suaugusiais. Žaisdamas su lėlėmis ar gyvūnų figūromis lavinasi empatiją ir supratimą apie pasaulį.
	3-6 m. Atpažįsta ir natūraliai priima sudėtingą veiklą,	Laisvų žaidimų, stalo žaidimų, metu ir kitų patirtinių veiklų metu vaikai praktiškai

ieško iššūkio įveikos, problemos sprendimo būdų, apsvarsto ir pasirenka tinkamus konkrečiai situacijai, įvertina priimtų sprendimų pasekmes.	kliūtis, sunkumus ar problemas, yra nusiteikęs jas savarankiškai ar drauge su kitais įveikti. Susidūręs su nauja problema, taiko turimas žinias ir patirtį, pradeda problemą vertinti iš skirtingų perspektyvų. Pasirenka tinkamiausią sprendimą iš kelių galimų, tariausi su kitais, siūlo ir priima pagalbą. Stebi, aptaria ir atsižvelgia į priimtų sprendimų pasekmes.	atranda galimybes spręsti problemas, klausinėti, diskutuoti, ginčytis. Žaisdami, veikdami su daiktais mokosi samprotauti, kūrybiškai taiko įgytą skaičiavimo ar kitą patirtį spręsdami problemas. Žaisdami, dalyvaudami įtraukiančiose vidaus ir lauko veiklose, kelių vaikų grupelių ir didesnių grupių veiklose, mokosi nepertraukiamai klausytis draugų ir suaugusiųjų kalbos, reaguoti į kalbančiųjų intencijas, suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus.
Mokėjimas mokytis Vertybinė nuostata. Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko. Esminiai gebėjimai. Geba mokytis ir pradeda valdyti savo mokymosi veiklą, smalsauja, įsitraukia į savo sumanytas ir kitų pasiūlytas veiklas, aktyviai siekia tikslo, stebi, apmąsto ir koreguoja savo veiklos procesą bei rezultatus.	1-3 m. Trumpam įsitraukia į sudominusią ar savo sumanytą veiklą. Pasirenka mėgstamą žaislą, meno kūrinį, stengiasi atlikti patinkančią pasirinktą veiklą. Atidžiai stebi, bando, aiškinasi, klausinėja, kaip kažkas veikia, vyksta. Džiaugiasi tuo, ką atliko ir ko išmoko veikdamas.	Mokosi mėgdžiodami suaugusįjį, jo veiksmus, judesius, kalbą, bando atkartoti, taip atranda naujus veikimo būdus su daiktais, savo kūno, judesio galimybes. Svarbu, kad pedagogas veikdamas šalia vaikų viską darytų nuosekliai, ramiai ir neskubėdamas.
	3-6 m. Įsitraukia į naują, iššūkio reikalaujančią veiklą, drąsiai kalba apie tai, ką jau moka, ką norėtų sužinoti, ko išmokti. Numato veiksmų ir priemonių planą tikslui pasiekti. Priimdamas sprendimus ieško informacijos ir ją tikslingai atsirenka. Stebi savo veiklos procesą, jį koreguoja, išbandydamas įvairius veikimo būdus ir kylančias idėjas, kol pasiekia tikslą. Noriai dalinasi patirtimi apie veiklos procesą ir rezultata, pasako, ko ir kaip mokėsi, kas pavyko (nepavyko), ką dar norėtų išbandyti, ko išmokti.	Mokosi mėgdžiodami suaugusiuosius, tačiau drąsiai imasi naujų sumanymų ir lyderystės (vadovauti žaidimui, padėti mažiau gebančiam, dalintis patirtimi). Supranta, kad tam tikros rūšies informacija gaunama surinkus duomenis, vykdant stebėjimą ar apklausą. Drauge su suaugusiuoju vaikai mokosi apie artimiausią aplinką kelti klausimus, į kuriuos atsakoma „taip“ arba „ne“, įsitraukia į diskusijas su mokytoju ir kitais vaikais, kaip gali būti fiksuojami, duomenys, dalinasi idėjomis, kaip būtų galima juos grafiškai pavaizduoti.
Pedagogo vaidmuo, metodai: Sukuriama visiems vaikams prieinama ugdymo(si) aplinka ir veiksmingas procesas, kuriame, nepriklausomai nuo amžiaus, socialinių, kultūrinių, lingvistinių, sveikatos skirtumų, visiems vaikams sudaromos sąlygos žaisti, patirti ir ugdytis. Ugdymo aplinka žadina vaikų emocijas, pagauna dėmesį, panardina į prasmingą vyksmą. Vaikai veikia savo tempu, pagal savo galias ir mokosi vieni		

iš kitų. Ugdymo(si) kontekstai: Žaismės, kūrybinių dialogų, universalios dizaino mokymuisi, judraus patirtinio ugdymosi, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi.		
BESIRŪPINANTIS SAVIMI IR KITAIS		
Ugdymosi sritis: Mūsų sveikata ir gerovė		
Pasiekimų sritis	Pasiekimų žingsniai (pateikiami tik 3 ir 6 žingsnio pasiekimai)	Ugdymosi gairės
Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai Vertybinė nuostata. Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam. Esminiai gebėjimai. Esant galimybei renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai pavalgo, pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo, rodo pradinius saugaus elgesio mokykloje įgūdžius, pasako, kaip saugiai elgtis gatvėje, buityje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis.	1-3 m. Suaugusiojo padedamas ruošia maistą: tepa, laužo, mirko. Pradeda tinkamai naudotis stalo įrankiais. Suaugusiojo padedamas naudojami tualetu, prausiasi ir šluostosi veidą, apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Padeda į vietą vieną kitą daiktą. Pradeda laikytis susitarimų ir saugiai elgtis lauko aikštelėse.	Pats pavalgo bei geria iš puoduko. Jaučia kada nori ant puoduko, prašosi. Pats bando praustis, nusišluostyti, suranda žaisliuko vietą, savo lovytę, kėdutę, rankšluostėlį, spintelę, bando savarankiškai nusirengti ir apsirengti, mėgina apsiauti batukus, nusivilkti paltą, megztinį, nusimauna kojines ir nusiauna batukus, bando sulankstyti savo drabužėlius.
	3-6 m. Išvardija, ko reikia valgyti daugiau, o ko mažiau, kad augtų sveikas, esant galimybei pirmenybę teikia sveikatai palankiems maisto produktams. Valgo savarankiškai, tvarkingai. Taisyklingai plaunasi rankas. Atsižvelgdamas į tai, ar jam šilta, ar šalta, nusirengia ar apsirengia drabužius. Rūpinasi savo asmeniniais ir bendrais daiktais grupėje. Savarankiškai ar priminus laikosi sutartų saugaus elgesio taisyklių grupėje, kieme, išvykose. Paaiškina saugaus elgesio su nepažįstamais žmonėmis, buitinais prietaisais, aštriais daiktais ir sveikatai pavojingomis medžiagomis taisykles, įvardija aplinkoje esančias nesaugias vietas. Paaiškina, kad jo kūnas priklauso tik jam. Paaiškina, kokių profesijų žmonės gali padėti ištikus nelaimei. Žino pagalbos	Vaikai aiškinasi, klauso skaitomų tekstų, komentarų apie sveiko maisto naudą, sužino, ką valgyti yra naudingiau sveikatai; tyrinėja sveiko maisto piramidę, formuojama teisinga valgymo kultūra; per elgesį su maisto produktais žadinamas dėkingumas žmogui, žemei. Mokytojo padedami darže augina vaistažoles, prieskoninius augalus, juos prižiūri, skina, džiovina, jais gardina arbatas, maistą. Ilgas buvimas kieme, pasivaikščiojimai šile, išvykos į gamtą įvairiu metų laiku esant skirtingoms oro sąlygoms, formuoja supratimą apie sveiką gyvenseną. Valgydami vaikai sėdi prie vieno stalo, mokosi elgesio taisyklių prie stalo: prieš valgį nusiplauna rankas, pasako maldele-padėką, valgo neskubant, gerai sukramtant maistą, jį skanaujant, prie stalo ramiai pasikalbant, padėkojant. Mokosi padengti kasdienį ir šventinį stalą, siekdami estetinio įspūdžio. Kalbantis su suaugusiuoju, žaidžiant įvairias situacijas vaikai mokosi suprasti, su kuriais žmonėmis ir kodėl bendrauti yra visada saugu, į kuriuos žmones visada galima kreiptis pagalbos pasiklydus, ištikus nelaimei, patekus į bėdą. Vaikai mokosi

	telefono numerį.“	tvirtai pasakyti „ne“ netinkamam prisilietimui, pasitraukti iš situacijų, kuriose pasijunta nesaugiai, pranešti apie tai suaugusiajam, kuriuo pasitiki. Kasdienių veiklų metu mokosi saugiai elgtis žaisdami kieme, lauke, laikytis susitartų saugaus elgesio taisyklių.
Fizinis aktyvumas Vertybinė nuostata. Noriai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus. Esminiai gebėjimai. Tiksliai ir koordinuotai šliaužia, ropoja, eina, bėga, lipa, išlaiko pusiausvyrą judėdamas, meta, gauda ir spiria kamuolį, spontaniškai ir tiksliai atlieka kasdienius veiksmus, kuriems būtina akių ir rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika, derina judesius poroje, grupėje šokdamas ar žaisdamas.	1-3 m. Pastovi ant vienos kojos (3–4 sekundes). Tiksliai skirtingu ritmu eina, apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia linija. Bėga keisdamas kryptį, greitį, neprarasdamas pusiausvyros. Laikydamasis lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu. Nušoka nuo laiptelio, atsispirdamas abiem kojomis 1–2 kartus pašoka nuo žemės, peršoka liniją. Meta ir gauda kamuolį abiem rankomis, spiria kamuolį stovėdamas. Derina akies ir rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius: veria ant virvutės dideles sagas, užsega lipdukais batus, ridena kamuolį abiem rankomis arba pakaitomis dešine ir kaire ranka. 3-6 m. Išvermingas, bėga ilgesnius atstumus. Bėga pristatomuoju ar pakaitiniu žingsniu. Šoka į tolį, į aukštį. Žaisdamas laisvai koordinuotai juda, orientuojasi erdvėje. Dažniausiai vaikščioja, stovi, sėdi taisyklingai. Atpažįsta akivaizdžius ženklus, kurie rodo, kad jo kūnui reikia poilsio ar judėjimo. Veiksmus su smulkiais daiktais atlieka vikriai, tiksliai ir kruopščiai. Tiksliai valdo pieštuką ir žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas. Kuria įvairias konstrukcijas, sudėtingus statinius.	Žaidžia įvairius žaidimus, kuriuose lavinami visi pagrindiniai judesiai: šliaužimas, ropojimas,ėjimas, bėgimas, laipiojimas, pralindimas, metimai, pusiausvyros pratimai. Laipioja laiptais, kopetėlėmis aukštyn, žemyn, ant suolelio, dėžės; pratinasi eiti tiesiai, aukštyn, žemyn, pratinasi išlaikyti pusiausvyrą einant ant pirštų galų, keičiant kryptį, bando perlpti ir peršokti per žemas kliūtis, žaidžia su kamuoliu, kartoja suaugusiojo veiksmus su daiktais. Rato žaidimų metu eina susikibę rankomis, derina savo judesius su draugais. Žino kelią iki savo aikštelės kieme, orientuojasi joje. Lavina rankos judesių tikslumą, akies ir rankos koordinaciją ką nors dėliodami, konstruodami, verdami, piešdami ir kt. Judesių tikslumą vaikai lavina mokydami patys valgyti, rengtis, naudodami buitines įrankius; Tvarko grupės kambarį (valo dulkes, prižiūri kambarines gėles, žaislus). Dengia stalą, padeda suaugusiajam plauti indus, naudojasi stalo įrankiais. Dirba lauke (grėbia lapus, neša į kompostinę, šluoja aikštelę, kasa smėlį, sniegą, ravi daržą, nuima derlių ir kt.). Darže augina vaistažoles, prieskoninius augalus, juos prižiūri, skina, džiovina. Lauke aktyviai juda, laipioja, vaikšto rąstais ir kt. Kiekvieną savaitę (bet koku oru) eina į žygius (prie upės, į šilą ar kitą vaikams saugią vietą). Nuėjus į saugią aikštelę, vaikai laisvai juda, žaidžia judrius žaidimus ir kt. Šiltuoju metų sezonu žaidžia su vandeniu

		kieme. Žaidžia rato ir pirštų žaidimus, kurių metu atliekami rankų, kojų, viso kūno judesiai, keičiant judėjimo kryptį ir tempą. Jogos užsiėmimų metu, mėgdžiodami mokytoją mokosi atsipalaiduoti, pajusti savo kūną. Atlieka rankų darbus: neria ant pirštukų, audžia kilimėlius, velia vilną, siuva, atlieka darbelius iš popieriaus, lipdo iš vaško ir molio, minko tešlą, formuoja sausainius.
Savireguliacija ir savikontrolė Vertybinė nuostata. Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį. Esminiai gebėjimai. Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti.	1-3 m. Padedamas suaugusiojo įprastose kasdienėse situacijose valdo savo emocijų raišką ir elgesį. Pradedą laikytis jam suprantamų suaugusiojo prašymų ir bendrų susitarimų. 3-6 m. Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio provokuojančiose situacijose jas ignoruodamas; vienas ir kartu su kitais ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį. Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.	Gyvena pastoviu dienos ritmu, kurio esminė sąlyga, kad vaikai galėtų jaustis saugūs ir pasitikintys. Žinodami, ko gali tikėtis iš ateinančios dienos, valandos, minutės, vaikai atsipalaiduoja nuo stresų, gali ramiai veikti, žaisti. Vaikai natūraliai savo aplinkoje stebi, tyrinėja ir išbando įvairius dėmesio, impulsų ir elgesio valdymo būdus. Žaisdami savireguliaciją plėtojančius žaidimus (sustingti, nekalbėti, nesusijuokti), savarankiškai išbandydami naujas veiklas, kartu su kitais įsitraukdami į ištvermės, tikslumo, laikydamiesi kartu su kitais sukurtų grupės taisyklių ir tvarkos, vaikai ugdomi valingą dėmesio ir elgesio kontrolę. Mokytojo padedami, išbando dėmesio sutelkimo, nukreipimo ir perkėlimo, impulsų ar netinkamo elgesio slopinimo būdus, ugdomi veiklos planavimo ir laiko valdymo gebėjimus. Ritmiško gyvenimo pasikartojimai suformuoja vaikams gerus elgesio įpročius, kurie labai sumažina konfliktines ar chaotiškas situacijas, kadangi nebelieka įtampos tarp kiekvieno vaiko norų ir išorinių situacijų kaitos. Ritmiškumas suteikia vaikams jėgų ir drąsos išgyventi pokyčius, surasti savo vietą pasaulyje. Jogos užsiėmimų metu mokosi dėmesingumo, pratinasi nusiraminti, atsipalaiduoti. Kūrybinio (laisvo) žaidimo metu vaikas lavina savo įgūdžius, sustiprina savo sugebėjimą suprasti ir mąstyti, mokosi bendradarbiauti, valdyti savo jausmus, stiprina gebėjimą susikaupti bei išreikšti save, vaikai mokosi spręsti problemas, kelti klausimus ir juos

		apibendrinti. Pradeda valdyti savo emocijų raišką, jų intensyvumą, išbando skirtingus per įvairias veiklas sužinotus būdus (pasitraukti į ramybės kampelį, pavartyti knygelę, pasikalbėti ir išsiaiškinti ar kt.), padedančius nusiraminti, valdyti impulsus, taikiai išlieti emocijas, sutelkti pastangas tinkamam poelgiui.
Savivoka ir savigarba Vertybinių nuostatų. Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus. Esminiai gebėjimai. Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę.	1-3 m. Patogiai jaučiasi įprastoje grupės aplinkoje su pažįstamais suaugusiais ir vaikais. Domisi kitų vaikų žaidimais ir grupės veiklomis. Suaugusiojo skatinamas domisi supančios kultūrinės aplinkos simboliais. Teigiamai reaguoja į kita kalba kalbančius vaikus, suaugusiuosius ir grupėje apsilankančius svečius. 3-6 m. Dalyvauja šeimos, grupės ir mokyklos bendruomenės veiklose. Prisideda prie šeimoje, grupėje ar mokykloje priimamų sprendimų. Pasako savo tautybę, šalį, kurioje gyvena, žino savo namų adresą. Tyrinėja savo šalies ir kitų jam įdomių šalių simbolius, kalbą, žemėlapius, žmonių gyvenimo būdą, supranta, kad visi žmonės yra lygūs, pasako keletą šalių panašumų ir skirtumų. Domisi ir dažniausiai laikosi šeimos, grupės, mokyklos, vietinės bendruomenės vertybių ir jam suprantamų pareigų bei teisių	Savo kūną pajaučia suaugusiojo glaudžiami, žaidinami, kutenami, kykuojami, rengiami bei kalbinami. Išorinį kūno vaizdą ir kūno dalis tyrinėja per judrias veiklas, rato žaidimus, pojūčiais pajausdami, patirdami, ką kuri kūno dalis daro, kaip juda. Viską daro pats: rengiasi, prausiasi ir kt. Tarp kitų daiktų atpažįsta savo daiktus. Rodo suaugusiajam savo statinį, piešinį. Savo poreikius valgyti, žaisti, miegoti ir kt. mokosi parodyti veido mimika, garsais, gestais, galvos linktelėjimu išreikšdami sutikimą ar papurtydami galvą į šonus („ne“), Suaugusiojo padedami susikuria įvairius ritualus, rimties ir susikaupimo akimirkas ir noriai jų laikosi (maldelė prieš pasakos sekimą, valgymą, prausimąsi ir kt.) Rato žaidimų metu kiekvienas vaikas išgyvena savo paties ir kitų vaikų reikšmingumą, svarbą, bendruomeniškumą, pasitikėjimą savimi ir aplinkiniais. Mokytojo padedami tyrinėja ir mokosi pajauti savo asmeninės erdvės ribas, suprasti savo privatumą ir reaguoti į asmeninės erdvės ribų pažeidimą. Savo galių pajauta plėtojasi mokantis naujų dalykų, drąsiai imantis naujų sumanymų ir lyderystės (vadovauti žaidimui, padėti mažiau gebančiam) Klausydami gimtadienio istoriją apie realų vaiko gyvenimą, išgyvena savo ir kiekvieno žmogaus unikalumą, o visi kartu - bendrystę. Klausydami pasakų, vaikai nejučiomis sprendžia svarbius savo raidos klausimus – patirtį, jausmus, troškimus. Žaisdami, įsitraukdami į mokytojo pasiūlytas savo augimo tyrinėjimo veiklas (matavimai, kūno kontūro ir kt.), įžvelgia pokyčius, apibūdina savo kūno augimą ir naujai įgytus gebėjimus, savo asmenines savybes,

		stiprybes, stiprina pasitikėjimą savimi ir savo gebėjimais. Pastebi vieną kitą savo ir kitų vaikų išvaizdos panašumą ar skirtumą. Mokosi atpažinti kūno ženklus, kurie rodo, kad reikia poilsio, arba buvus nejudrioje būsenoje reikia judėjimo. Jogos užsiėmimų metu atlieka atsipalaidavimo, kvėpavimo pratimus, pajaučia, kaip nuramina kūną, emocijas, mintis. Domisi gimtąja kalba, etnine kultūra. Padedami mokytojo, pažįsta ir išreiškia pagarbą pagrindiniams savo šalies simboliams (vėliava, herbas, himnas), tyrinėja šalies žemėlapi, domisi vėliavos spalvų reikšmėmis bei kultūros objektais. Žaisdami ir bendraudami parengtoje edukacinėje aplinkoje, sužino keletą kitų šalių.
Pedagogo vaidmuo, metodai, būdai. Pedagogo bendravimas su vaikais vyksta nuoširdžiai, palaikant linksmą nuotaiką, skatinamas pasitikėjimas, suvokimas, kad, iškilus pavojui, šalia bus tas asmuo, kuris jį apgins, padės. Ši ankstyva patirtis ugdo gebėjimą įveikti baimę pačiam. Ugdymo(si) kontekstai: žaismės, universalaus dizaino mokymuisi, kultūrinių dialogų, judraus patirtinio ugdymosi.		
PASITIKINTIS		
Ugdymosi sritis „ Mūsų sveikata ir gerovė “		
Pasiekimų sritis	Pasiekimų žingsniai (pateikiami tik 3 ir 6 žingsnio pasiekimai)	Ugdymosi gairės
Savivoka ir savigarba <i>Vertybinė nuostata.</i> Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus. <i>Esminis gebėjimas.</i> Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo	1-3 m. Eksperimentuoja kūno judesiais ir pojūčiais, pavadina 5–6 kūno ir veido dalis, parodo ar pasako, kiek jam metų. Pasako savo vardą ir kas jis yra – berniukas ar mergaitė. Apie save kalba pirmuoju asmeniu, pasako, ką daro, ką turi. Siekia savarankiškumo: „aš pats“. Patogiai jaučiasi įprastoje grupės aplinkoje su pažįstamais suaugusiais ir vaikais.	Pasitikėjimą savimi ir aplinka padeda formuoti reguliarūs kasdieniai ritualai, (miegas ar valgymas tuo pačiu metu), suaugusiojo palaikymas. Savarankiški veiksmai ir veikla: rengimasis, švaros palaikymas, valgymas ir pan. Žaisdami su kitais vaikais (pvz., žaislų pasidalijimas, laiko praleidimas kartu) ugdomi socialinius įgūdžius ir supratimą apie savo vietą grupėje. Žaisdami su lėlėmis ar figūrėlėmis imituoja suaugusiųjų elgesį, kuria savo savitą pasaulį, pradeda pažinti ir suprasti save, suvokti savo ryšius su kitais ir vietą tarp kitų žmonių.

augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę.	3-6 m. Išbando naujus būdus tyrinėti savo kūno augimą. Dalinasi stebiniaisiais apie vidinių kūno sistemų veiklos išorinius ženklus (išskvepiamas oras, širdies plakimas ir kt.). Teigiamai vertina savo savybes ir gebėjimus, žaisdamas tyrinėja galimus socialinius savo vaidmenis.	Labiau akcentuojami bendravimo ir savitarpio pagalbos, o ne rungtyniavimo ir konkurencijos santykiai. Mokosi pajausti savo asmeninės erdvės ribas, suprasti savo privatumą, reaguoti į asmeninės erdvės ribų pažeidimą. Pastebi pokyčius, apibūdina savo kūno augimą ir naujai įgytus gebėjimus, savo asmenines savybes, stiprybes, stiprina pasitikėjimą savimi ir savo gebėjimais. Lygios galimybės ir sąlygos renkantis veiklą neskirstant pagal lytį – staliaus užsiėmimai, rankų darbai (audimas, vilnos vėlimas, nėrimas ant pirštų, siuvimas), buities darbai (indų, grindų plovimas, darbai darže, sode ir kt.).
Emocijų suvokimas ir raiška <i>Vertybinė nuostata.</i> Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais <i>Esminis gebėjimas.</i> Atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.	1-3 m. Pradeda atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų ir jausmų raiškos būdus, pradeda vartoti emocijų pavadinimus. Domisi kito vaiko ar suaugusiojo įvairių emocijų ir jausmų raiška, pastebi aiškiai reiškiamas emocijas, į jas skirtingai reaguoja (pasitraukia šalin, jei kitas piktas; glosto, jei kitas nuliūdęs). 3-6 m. Apibūdina savo emocijas ir jausmus, skirtingus jų raiškos būdus, pakomentuoja emocijas ir jausmus sukėlusias situacijas bei priežastis. Gana tiksliai iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato ir pasako, kaip jaučiasi kitas; pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti. Pradeda kalbėtis apie tai, kaip jaučiasi ir išreiškia jausmus, kokie emocijų ir jausmų raiškos būdai yra tinkami, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas.	Piešimas ar lipdymas iš molio padeda vaikui išreikšti emocijas, nes per kūrybą vaikai gali parodyti tai, kas juos jaudina, net jei dar nėra visiškai įvaldę kalbos. Kasdienėse grupės veiklose, sąveikose su mokytoju ir kitais vaikais kilusias savo emocijas (džiaugsmą, liūdesį, pyktį, nuostabą, baimę) išreiškia veido mimika, gestais, balsu, žodžiais, kūno poza, kai suaugusieji susitapatina su jų patiriamomis emocijomis, jautriai į jas reaguoja, atliepia vaiko emocinius poreikius. Žaisdami kūrybinius, vaidmenų žaidimus, tyrinėdami ir žymėdami, kaip jaučiasi, klausydamiesi skaitomų istorijų, patiria, išreiškia, aiškinasi, diskutuoja ir vis geriau atpažįsta bei įvardija įvairias savo ir kitų emocijas, jas sukėlusias situacijas bei priežastis; Suaugusiojo padedami, jogos ir kitų veiklų metu vaikai išbando dėmesio sutelkimo, nukreipimo ir perkėlimo, impulsų ar netinkamo elgesio slopinimo, aktyvinamosios kontrolės (savęs motyvavimas atlikti tai, ko daryti nesinori) būdus, ugdomi pasitikėjimo savimi gebėjimus.
Savireaguliacija ir	1-3 m. Yra ramus ir rodo	Padedami suaugusiojo, sekdami jo

savikontrolė <i>Vertybinė nuostata.</i> Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį <i>Esminis gebėjimas.</i> Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti.	pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos, ieško suaugusiojo pagalbos. Žaisdamas kalba su savimi, kad sutelktų dėmesį, kontroliuotų veiksmus. 3-6 m. Pats taiko įvairius nusiramavimo, atsipalaidavimo būdus, siūlo juos kitiems. Siekdamas tikslo, geba atidėti kai kurių norų patenkinimą. Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio provokuojančiose situacijose jas ignoruodamas. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį.	pavyzdžiu, bendraudami su kitais vaikais, įvaldo paprastus emocijų reguliavimo būdus: parodyti, atskleisti, išreikšti emocijas, kreiptis pagalbos, pasiguosti, leisti apkabinamam, nuraminamam, nukreipti dėmesį nuo stiprias emocijas sukėlusio įvykio ar objekto, pasitraukti iš įtampą keliančios situacijos; <i>Vaikai</i> pradeda valdyti savo emocijų raišką, jų intensyvumą, išbando skirtingus per įvairias veiklas sužinotus būdus (suskaiciuoti iki trijų, penkių, pasitraukti į ramybės kampelį, pasiklausyti ramios muzikos, pasikalbėti ir išsiaiškinti ar kt.), padedančius nusiraminti, valdyti impulsus, taikiai išlieti emocijas, sutelkti pastangas tinkamam poelgiui. Inicijuoja bendrus žaidimus ar veiklas, siūlo ir derina veiklos idėjas, veiksmus, siužetą, susikuria veiklos ir elgesio taisyklės, padeda, paremia vienas kitą, tariasi. Padedami suaugusiojo, vaikai mokosi įžvelgti kilusio nesutarimo esmę, išgirsti kiekvieno nesutarimo dalyvio nuomonę ir ieškoti išečių, kurios būtų priimtinos kiekvienam. Padedant mokytojui, vaikai mokosi atpažinti patyčias ir būdus, kaip jų išvengti.
--	---	--

Pedagogo vaidmuo, metodai, būdai.

Kai mažas vaikas domisi suaugusiojo veikla, klausinėja apie ją, jis iš esmės ieško ryšio su suaugusiuoju, bando jį užmegzti. Šis ryšys jam svarbesnis, nei pati veikla ar atsakymai į klausimus. Todėl svarbu, kad suaugęs žmogus dirbtų kartu su vaiku ar šalia vaiko, su juo per veiklą palaikydamas ryšį, kurio vaikas tikisi. Pedagogas plečia vaiko patirtį, padeda pažinti jį supantį pasaulį ne tiek per aiškinimus, kiek per jutimus, patyrimą ir veiklą. Pedagogas stebi vaiką, bando suvokti jo elgesio motyvus ir tinkamu laiku sudaro sąlygas vaiko aktyvumui pasireikšti.

Ugdymo(si) kontekstai žaismės, universalaus dizaino mokymuisi, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi.

JAUTRUS SOCIALINEI IR KULTŪRINEI ĮVAIROVEI

Ugdymosi sritis „**Aš ir bendruomenė**“

Pasiekimų sritis	Pasiekimų žingsniai (pateikiami tik 3 ir 6 žingsnio pasiekimai)	Ugdymosi gairės
Santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais <i>Vertybinė nuostata.</i> Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir	1-3 m. Siekia veikti savarankiškai, tikisi savo iniciatyvų palaikymo, pagyrimo. Mėgdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. Trumpam įsitraukia į bendrą žaidimą,	Mokosi būti ir veikti šalia kitų ir kartu su kitais įsitraukdami į bendrus žaidimus ir veiklas grupėje. Kasdienėje rutinoje ir veiklose atsirinkdami savo drabužėlius ar žaislus aiškinasi mano – tavo santykį, ko nors turėjimą (ką turiu aš – ką turi tu). Pajaučia juos supančių žmonių išvaizdos, aprangos, amžiaus panašumus ir skirtumus,

bendradarbiauti su suaugusiais ir bendraamžiais. <i>Esminiai gebėjimai.</i> Pasitiki mokytojais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai dalinasi savo mintimis, žino, kaip elgtis su nepažįstamais suaugusiais. Geranoriškai elgiasi su bendraamžiais, natūraliai priima kitų skirtumus, draugauja bent su vienu vaiku, supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.	pakaitomis su kitu vaiku žaidžia tuo pačiu žaislu. 3-6 m. Domisi socialiniais ir kultūriniais skirtumais tarp vaikų, jų šeimų ir natūraliai juos priima. Parodo supratimą ir pagarbą kitokiai išvaizdai, kitokiam požiūriui, kitai kultūrai. Supranta, kad gyvendamas grupėje turi susitarti dėl visiems priimtino elgesio. Suvokia savo veiksmų akivaizdžias pasekmes sau, kitiems ir visai grupei.	jeigu jie yra labai akivaizdūs, vaikams atkreipus į juos dėmesį, mokytojo yra įvardijami, pakomentuojami. Žaidžia rato ir pirštų žaidimus, eina susikibę rankomis, kartu sako padėką-maldele, pratinasi dalintis žaisliukais. Mokosi suprasti, ką jaučia, ko nori kitas, apkabina, padeda draugui, užjaučia, paglosto verkiantį nuliūdusį vaiką. Ryte atėję vaikai ir auklėtojos sveikinas paduodami ranką, taip pajausdami išskirtinį dėmesį, mokosi drąsiai, pasitikinčiai bendrauti su suaugusiuoju. Visi vienu metu tvarko grupę po žaidimų, nebūtinai ten, kur jie žaidė. Taip padeda vieni kitiems. Rato žaidimų metu kiekvienas vaikas išgyvena savo paties ir kitų vaikų reikšmingumą, svarbą, bendruomeniškumą. Rato žaidimų metu prisimenami vaikai, kurie neatvyko į darželį. Dėmesys kiekvienam ir vardo paminėjimas puoselėja vaikuose saugumo jausmą, ugdo pasitikėjimą savimi ir aplinkiniais, moko pastebėti kitus žmones. Prie bendro stalo sėdi ir suaugusieji, ir vaikai. Suteikiama galimybė pajusti vienas kito artumą, dėmesį, kiekvienas pasijunta laukiamas ir svarbus narys. Kol nepasakomi padėkos žodžiai niekas nepradeda valgyti, taip mokomasi pagarbaus santykio su maistu, pratinamasi palaukti kitų. Nuo stalo pakylama tuomet kai visi padėkoja už vaišes. Atsineštos vaišės į darželį dalinamos į tiek dalių, kiek yra vaikų. Švenčiamos šventės - tai natūralus vaikų ir suaugusiųjų buvimas kartu. Jų metu vaikai mato ruošimąsi, bendravimą, suaugusiojo iškilmingumo, susikaupimo akimirką, bei patys padeda ruošti šventes. Švęsdami šventes, komunikuodami su kitų tautybių bendraamžiais, tyrinėja, kuo jie panašūs į kitus ir kuo skiriasi nuo kitų vaikų ir suaugusiųjų. Patys inicijuoja bendrus žaidimus ar veiklas, siūlo ir derina veiklos idėjas, veiksmus, siužetą, susikuria veiklos ir elgesio taisyklės, padeda, paremia vienas kitą, tariasi. Mišrus vaikų amžius grupėje skatina padėti vieni kitiems (nusirengti, apsirengti ir pan.), pratina būti tolerantiškais, nesišaipyti iš
---	---	---

		mažiau sugebančio, nerangesnio ar drovesnio draugo. Mažesnieji, stebėdami vyresnius vaikus, mokosi bendrauti ir žaisti, mokosi draugiškumo ir empatijos, siekiama užkirsti kelią patyčioms. Sekdami suaugusiojo elgesio modeliu, mokosi suprasti, gerbti, toleruoti ir priimti kita kalba kalbantį, kitaip besielgiantį, mažiau gebantį vaiką. Dalyvauja draugystės, Tolerancijos dienos socialinėse iniciatyvose.
Aplinkos pažinimas <i>Vertybinė nuostata.</i> Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. <i>Esminiai gebėjimai.</i> Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose.	1-3 m. Atpažįsta ir reaguoja į netolimoje praeityje vykusius šeimos ar grupės įvykius, užfiksuotus nuotraukose, įrašuose ir kt. Natūraliai įsitraukdamas į kasdienes, rutininius įvykius ir veiklas, parodo, kad žino paros dalių seką ir jaučia veiklų trukmę (vyko ilgai ar trumpai). Turėdamas galimybę, renkasi būti patinkančioje gamtinėje, socialinėje, kultūrinėje aplinkoje, džiaugiasi ten esančiais objektais. 3-6 m. Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. Papasakoja apie tradicines šventes, jas palygina su kai kuriomis kitų tautų šventėmis. Skiria ir pavadina suaugusių šeimos narių ir kitas dominančias profesijas, pasakoja, ką dirba aptariamų profesijų atstovai, kokia jų sukuriama daiktų ir paslaugų vertė, kaip vyksta jų mainai. Samprotauja apie tai, kaip žmonės gyvena, ką dirbo seniau, kokie daiktai buvo naudojami, kaip jie pasikeitė, kaip atrodo dabar. Jaučiasi atsakingas už socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką bei jos ateitį, paaiškina, kodėl išteklius reikia tausoti.	Stebi ir gerai pažįsta savo artimiausią - grupės, lauko, namų aplinką, pavadina dažniau sutinkamus žmones, augalus, gyvūnus, daiktus. Smalsauja ir klausinėja „Kas čia?“. Paros laiko tėkmę pajaučia sąsajoje su savo veikla (kiek laiko užtrunka žaisti, kažką padaryti) ir savo gyvenimo ritmu (ką aš veikiu per dieną, kas po ko seka). Savo aplinkoje girdi gimtąją kalbą, įsitraukia į mokytojo organizuojamas veiklas su tautosakos, etnomuzikos motyvais. Laiko tėkmę vaikai geriau supranta, eksperimentuodami su skirtingos trukmės muzikinėmis atkarpomis, 1, 5, 10 minučių smėlio laikrodžiais (ką galiu nuveikti, kol skambės muzika, ištekės smėlis). Įvairių veiklų metu mokosi suprasti, pajusti, kaip jis pats susijęs su gamtos pasauliu. Pasirenka gamtos objektą ir stebi jo pokyčius skirtingu metų laiku. Žaisdami rato, pirštų bei laisvuosius žaidimus vaikai atranda ir mėgdžioja gamtos reiškinius, gyvūnų elgseną, paukščių balsus ir pan. Pasivaikščiavimo metu stebi gamtoje vykstančius reiškinius (metų laikų kaitą, augalus, gyvūnus, paukščius ir pan.), renka įvairių gamtinę medžiagą, kurią naudoja žaidimams, rankų darbams, mokosi saugiai elgtis miške, prie vandens telkinių ir kitose vietose. Dalyvauja edukacinėse išvykose, ekskursijose į tėvelių darbovietes, klauso pasakojimų apie jų profesiją. Padedami mokytojo, pažįsta ir išreiškia pagarbą pagrindiniams savo šalies simboliams (vėliava, herbas, himnas), tyrinėja šalies žemėlapi, domisi vėliavos spalvų reikšmėmis, gintaru ir kitais simboliais bei

	Pradedama jausti prierašumą artimiausiai socialinei, kultūrinei ir gamtinei aplinkai, išreiškdamas jį veikloje ir kūryboje.	kultūros objektais, iš įvairių medžiagų konstruoja savo regiono ar šalies mėgstamiausių vietų modelius. Iš pasakojimų, pokalbių grupėje, šeimose vaikai pažįsta iškilias savo šalies ir kitų šalių asmenybes. Tyrinėja žemėlapius, gaublj. Aiškinasi ir išbando pagarbios, tolerantiškos sąveikos su kitų socialinių, tautinių ir kultūrinių bendruomenių žmonėmis būdus. Aiškinasi, tyrinėja, diskutuoja, kas mums gali kelti nors papasakoti apie praeitį, dabartį, ateitį. Susipažįsta su senoviniais daiktais, juos išbando, lygina su dabartine technika. Dalyvauja bendroje darbinėje veikloje grupės patalpose – prižiūri kambarines gėles, padeda paruošti žemę, sėja, laisto, rami. Padeda ugdytojui rūpintis augalais lauke, juos prižiūrėti (daržo ir šiltnamio laistymas, ravėjimas, derliaus nuėmimas, žolelių džiovinimas, uogų rinkimas ir kt.). Rūpinasi vabalų viešbučio gyventojais (papildo šakelėmis, kankorėžiais ir kt. gamtine medžiaga). Prižiūri aplinką (grėbia lapus, kasa sniegą) ir pratinasi ją saugoti. Stebi ir geba suprasti įvairius gamtoje vykstančius procesus, ieško ryšio tarp priežasties ir pasekmės. Grupėje tvarko ir nuolat papildo Metų laikų stalą. Eina į pasivaikščiojimus už darželio ribų (kartą per savaitę). Geba vertinti gamtos dovanas dėkodami prieš valgį ir po jo. Mokosi suprasti metų ritmą per ruošimąsi kalendorinėms šventėms bei jų šventimo metu. Kartu su ugdytoju tyrinėja darželio planą, geba įvardinti įvairių augalų pavadinimus, parodyti, kur jie auga. Mokytojo padedami, sutartiniais ženklais žymi oro temperatūrą, saulėtą ir apniukusias dienas, kritulių kiekį, pastebi jų pokyčius skirtingais metų laikais, susieja juos su augalų ir gyvūnų gyvenimu.
Kalbų supratimas <i>Vertybinė nuostata.</i> Domisi žodiniais ir nežodiniais komunikavimo būdais, yra	1-3 m. Trumpam susikaupia klausydamas suaugusiojo ar kitų vaikų. Greitai mokosi naujų žodžių. Stengiasi išklausti trumpus skaitomus, pasakojamus ar dainuojamus tekstus, girdėto kūrinio prasmę atskleidžia	Atkreipia dėmesį į kalbėjimą, plečia pasyvų ir aktyvų žodyną, girdėdami suaugusiojo kalbą. Reaguoja išgirdę mokytojo kreipimąsi, kalbinimą, klausinėjimą, prašymą. Supranta savo ir artimųjų vardus, paprastus klausimus ir prašymus, artimiausios aplinkos daiktų, reiškinių ir veiksmų pavadinimus. Aktyviai plečia žodinės kalbos suvokimo ir vartojimo

nusiteikęs išklaudyti ir suprasti kitą. <i>Esmenis gebėjimas.</i> Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmės, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.	vaidindamas, žaisdamas ar pasakydamas keletą žodžių.	gebėjimus, padedami kalbinančiojo veido išraiškos ir gestų. Stebėdami mokytojo reakcijas – veido motoriką, kūno judesius, balso toną, intonaciją, vaikai pradeda naudoti šias nežodinės kalbos priemones komunikuodami su kitais suaugusiaisiais ir bendraamžiais. Pasitelkdami įvairius ženklus ir gestus, vaikai simboline forma išreiškia mintį. Ugdosi vaizdinės informacijos suvokimą, dalyvaudami veiklose, kuriose naudojamos skirtingų formų, spalvų, dydžio priemonės, simboliniai ženklai. Klausosi trumpų sekamų pasakų, varto knygeles, klausinėja, laisvojo žaidimo metu bando atkartoti matyto stalo lėlių teatro motyvus. Žaisdami rato, pirštų žaidimus bando atkartoti žodžius, garsažodžius, judesius, gestus, mimiką Aktyviai plečia žodinės kalbos suvokimo ir vartojimo gebėjimus, padedami kalbinančiojo veido išraiškos ir gestų.
	3-6 m. Supranta keletą artimiausioje aplinkoje vartojamų kitos kalbos žodžių. Stengiasi suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. Supranta, kad raštas yra sistema, turinti taisykles; suaugusiojo skaitomą tekstą knygoje seka akimis ar pirštu iš kairės į dešinę, iš viršaus į apačią; supranta, kad garsai ir raidės sudaro žodį, atpažįsta nuo kelių iki keliolikos abėcėlės raidžių. Domisi įvairiais rašytiniais tekštais, iš iliustracijų ir vieno kito atpažįstamo žodžio supranta jų siužetą;	Žaidžia rato ir pirštų žaidimus, kurių metu mėgdžioja suaugusiojo tariamus žodžius, frazes, eilėraščius, daineles ir kt. Įsitraukdami į bendravimą su mokytoju ir kitais vaikais veiktas, kalbos garsų žaidimus, eilėraščių, dainų, pasakojimų, pasakų klausymąsi, plėtoja kalbos supratimą, „atranda“ žodžių prasmes, ugdosi trumpalaikę ir ilgalaikę atmintį, kalbinę vaizduotę, skatinančią mintis išreikšti žodžiais. Klausosi pasakų, kuriose slypi tikroviška ir gili žmogaus esmės samprata. Vaikai girdi turtingą, taisyklingą suaugusiojo kalbą, kurią vėliau atkartoja kurdami savo istorijas, pasakas, bendraudami laisvųjų žaidimų metu. Kalbos supratimą plėtoja gaudami informaciją ir kitais pojūčiais: vaizdu, lytėjimu, uosle, ragaudami. Kurdami teatrą, vaidindami patys, vaikai vysto gebėjimą atpasakoti, kurti dialogą. Tokiu būdu puoselėjamas kalbos sklandumas, turtinamas vaiko žodynas, vystoma gera atmintis, vaikai mokosi sieti jausmus, mąstymą ir elgseną, ugdomas emocinis intelektas. Bendradarbiaudami vienas su kitu vaikai

		laisvai interpretuoja ir spontaniškai improvizuoja. Aiškinimasis, argumentavimas, reflektavimas padeda gilinti supratimą, kad kalba ir žodžiai daro poveikį kitam, skatina kritinį mąstymą, moko pasirinkti tinkamas komunikacijos priemones, leidžia suvokti skirtingų kalbų ir kalbos formų (žodinės, nežodinės, simbolinės, grafinės) įvairovę. Imituoja skaitymą, domisi abėcėlės raidėmis, supranta, kad garsas siejamas su raide, ir kad raidės turi savo pavadinimą. Susipažįsta su kitais rašytinės raidės būdais.
Pedagogo vaidmuo, metodai, būdai: Pedagogas sukuria tinkamą socialinę aplinką vaiko vertybinių nuostatų ugdymui(si). Vaikai ugdomi per suaugusiųjų pamėgdžiojimą, taip vaikas atranda ryšį su dorovės pradū, kuris nevaržo jo kaip išorinė taisyklė ar nurodymas. Pedagogas padeda pažinti aplinkinį pasaulį, moralines vertybes, tarpusavio santykius ne tiek per aiškinimus, kiek per jūtimus, patyrimą ir veiklą. Toks ugdymo stilius sukuria darželyje atmosferą, kur visi vieni kitus supranta be daugžodžiavimo ir ilgų paaiškinimų ar instrukcijų. Mokytojai skatina vaikų domėjimąsi aplinkos objektais ir reiškiniiais, pasitelkdam i įvairius metodus, kaip stebėjimas, eksperimentavimas, kūrybinės veiklos, kt. Pedagogas ugdo vaikų bendradarbiavimo įgūdžius veikiant daugiakultūrinėje aplinkoje, moko tolerancijos kitos išvaizdos, gebėjimų žmonėms. Ugdymo(si) kontekstai: žaismės, kultūrinių dialogų, kalbų įvairovės, universalaus dizaino mokymuisi, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi.		
LANKSČIAI MĄSTANTIS		
Ugdymosi sritis: Tyrinėju ir pažįstu aplinką		
Pasiekimų sritis	Pasiekimų žingsniai (pateikiami tik 3 ir 6 žingsnio pasiekimai)	Ugdymosi gairės
Matematinis mąstymas <i>Vertybinė nuostata.</i> Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais. <i>Esminiai gebėjimai.</i> Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti,	1-3 m. Nuosekliai įvardija skaičius 1, 2, 3, atpažįsta ir susieja įvairias „matomų skaičių“ išraiškas (rankos pirštai, taškai, brūkšneliai), paduoda tiek daiktų, kiek prašoma. Supranta, ką reiškia būti pirmam, antram. Palygina daiktus, besiskiriančius tik ilgiu, mase ar tūriu, veikdamas (suartindamas, pakilnodamas, pilstydamas vandenį ar smėlį). Parodo, kuris iš dviejų daiktų yra ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, pilnas – tuščias ir pan. Surikiuoja kelių objektų rinkinį pagal ilgumą ar stambumą į vieną eilę. Tapatina, atrenka	Įvairių užsiėmimų metu, rato žaidimų metu pradeda orientuotis erdvėje, suprasti sąvokas: „pirmyn-atgal“, „aukšty-žemyn“ ir kt. Daiktų pasaulį pažįsta ir atpažįsta visais jūtimais, padedančiais suvokti daiktų spalvą, formą, garsą, kvapą, skonį, tekstūrą. Padedami mokytojo, vaikai atranda, kad „vienetą“ galima susieti su vienu daiktu, kad skaičiuojant naudojama ta pati žodžių seka, o paskutinis skaičių sekos skaičius reiškia suskaičiuotą objektų kiekį. Natūraliai įsitraukia į žaismingą veiklą su daiktais, į kuriuos galima ką nors įpilti, įdėti, taip mokosi matuoti, lyginti.

problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį.	kelis daiktus (jų vaizdus) pagal spalvą, formą, dydį. Kopijuoja dviejų elementų sekas (vaizdines, garsines, judesio). 3-6 m. Nuosekliai įvardija skaičius nuo 0 iki 10, juos parašo skaitmenimis. Paduoda tikslų daiktų skaičių, kai jų yra daugiau nei 5. Atlieka sudėties ir atimties veiksmus 7-ių ribose. Žymi, skaičiuoja, vaizduoja duomenis, naudojami grafiniais jų vaizdais sprendžiamas problemas. Palygina du tris mažai besiskiriančius išmatuojamus dydžius, randa žodžių nedideliu jų skirtumui apibūdinti (šiek tiek didesnis, truputį ilgesnis, beveik vienodi, panašaus aukščio ir pan.). Apibūdindamas aplinkos objektus, vartoja bent penkis dvimačių ir trimačių figūrų pavadinimus (skritulys, kvadratas, trikampis, kubas, rutulys). Apibūdina, kaip vienas kito atžvilgiu yra išsidėstę matomi daiktai. Išgirdęs ar pamatęs judėjimo su krypties pakeitimu planą, jį iš atminties įvykdo, atkuria, geba pasakyti ir bando pavaizduoti, kaip reikėtų sugrįžti (judėti atbuline tvarka). Pratęsia, sukuria seką iš dviejų pasikartojančių elementų.	Maisto gaminimo metu vaikai seikėja, skaičiuoja maisto produktus. Pratinasi lyginti (mažesnis-didesnis, plonas-storas ir pan.), susipažįsta su geometrinėmis figūromis (pvz.: formuodami sausainius), skiria temperatūrų skirtumus (karštas, vėsus ir pan.), lavina laiko pojūtį (pvz.: sausainiai iškeps per pusę valandos). Rato, pirštų bei laisvųjų žaidimų metu skaičiuoja, klasifikuoja daiktus, pratinasi naudoti kelintinius skaitvardžius. Sugeba naudoti laiko sąvokas (diena, naktis, rytas, vakaras, vakar, šiandien ir pan. per pastovų dienos, savaitės, metų ritmą). Pasivaikščiojimų ir buvimo kieme metu matuoja atstumus (žingsniais, sprindžiais ir kt.), atranda geometrines formas, ilgio, svorio, dydžio, kiekio skirtumus ir pan. Pastebi daiktų seką eidami pasivaikščioti, į darželį, kur nors keliaudami: kelio ženklas, šviesoforas, perėja ir pan. Darže, šiltnamyje, ant palangės vaikai sodina, prižiūri augalus, stebi, matuoja, fiksuoja, kaip jie auga.
Problemų sprendimas <i>Vertybinė nuostata.</i> Nusiteikęs priimti iššūkius ir spręsti problemas. <i>Esminiai gebėjimai.</i> Gebu atpažinti ir	1-3 m. Bando savarankiškai spręsti kasdienes problemas. Nepavykus stebi, kaip tai daro kiti ir išbando jų taikomus problemų sprendimo būdus arba kreipiasi pagalbos į suaugusįjį. Atsižvelgia į ankstesnę patirtį ir taiso, tobulina sprendimą.	Įvairių veiklų metu stebi ir bando suprasti savo ir kitų veiksmų pasekmes, savo patyrimu atranda problemos sprendimo būdus: paprašo pagalbos, dalinasi žaislais, padeda tvarkytis, užjaučia draugą ir kt. Pradeda nuspėjamai reaguoti į įprastus įvykius, kurių baigtį galima iš anksto numatyti (pavyzdžiui, paspaudus jungiklį, įsijungs šviesa, jei būsi atsargus kaladėlių bokštas nesugrius ir pan.)

įvardyti iššūkį, problemą, kliūtį, savarankiškai ir drauge su kitais ieško iššūkio įveikos, problemos sprendimo būdų, apsvarsto ir pasirenka tinkamus konkrečiai situacijai, įvertina priimtų sprendimų pasekmes.	3-6 m. Atpažįsta ir natūraliai priima sudėtingą veiklą, kliūtis, sunkumus ar problemas, yra nusiteikęs jas savarankiškai ar drauge su kitais įveikti. Susidūręs su nauja problema, taiko turimas žinias ir patirtį, pradeda problemą vertinti iš skirtingų perspektyvų. Pasirenka tinkamiausią sprendimą iš kelių galimų, tariausi su kitais, siūlo ir priima pagalbą. Stebi, aptaria ir atsižvelgia į priimtų sprendimų pasekmes.	Vaikas pats supranta ir pasako, kad susidūrė su kliūtimi ar problema. Nori savarankiškai problemą įveikti, išbando paties taikytus, stebėtus ar naujai sugalvotus veikimo būdus. Nepasisiekus - pradeda veikti iš naujo arba veiklą keičia. Geba paprašyti pagalbos. Vaikai tyrinėja ir modeliuoja situaciją, numato tyrinėjimo eigą, ieško tinkamų būdų ir priemonių, susipažįsta su veiklos taisyklėmis ir jų laikosi, aiškina priimamus sprendimus, pristato veiklos rezultatus. Domisi veiklomis, kuriose sprendimų priėmimo procesas grindžiamas samprotavimu, t. y. vaikų spėliojimu (hipotezių kėlimu), numatymu, analizavimu. Vaikai ieško atsakymų į patiems kylančius ir mokytojo nuolat keliamus klausimus.
Skaitmeninis sumanumas <i>Vertybinė nuostata.</i> Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas. <i>Esminiai gebėjimai.</i> Geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas.	1-3 m. Žodžiais, garsažodžiais, veiksmiais parodo kasdienių darbų ir veiklų atlikimo žingsnių eiliškumą, atlieka mokytojo ar kitų vaikų sakomas komandas. 3-6 m. Kuriam ir vykdo paprastas komandų sekas. Atpažįsta klaidas ir koreguoja veiksmų seką. Supranta pagrindines skaitmeninio turinio (pvz., nuotraukų, piešinių, vaizdo įrašų) saugaus dalinimosi taisykles.	Vaikai iki 3 metų žaisdami rato žaidimus atlieka dviejų nesudėtingų, jiems suprantamų veiksmų sekas (paploti ir patrepsėti). Žaidžia, tyrinėja aplinką, domisi grupėje ir darželyje esančiais įvairiais jų amžių atitinkančiais išmaniaisiais daiktais be ekranų (žaislais, robotukais, rašikliais ir kt.). Veiksmų sekas (algoritmus) problemoms spręsti suvokia ir elementariai taiko stebėdami, žaisdami, nagrinėdami ir įvardydamies įvairių procesų, kasdienių darbų ir veiklų atlikimą žingsniais, veiksmų eiliškumą, susitarimus. Per žaidimus vaikai susipažįsta su nurodymo, komandos sąvoka. Žaisdami vaikai atlieka vieni kitų sakomus nurodymus, komandas, padalindami didelį darbą į dalis, paskirstydami komandos narių vaidmenis ir veiksmus. Žaisdami mokosi žodines komandas pateikti vaizdiniais, garsiniais ir kitais simboliais bei atlikti jais žymimus veiksmus. Vaikai užrašo komandų sekas simbolių sekomis ir mokosi jas „perskaityti“ bei atlikti. Siekdami rezultato ir naudodamiesi realiais objektais kaip simboliais (kaladėlėmis, akmenukais, piešiniais, kortelėmis ir kt.), vaikai dėlioja ir atlieka veiksmų seką. Susipažįsta ir mokosi naudotis daiktais, prietaisais (lupos, žiūronai, svarstyklės),

		padedančiais tyrinėti ir pažinti aplinką. Aptardami su suaugusiuoju sužino ir mokosi taikyti skaitmeninių priemonių saugaus ir atsakingo naudojimo taisykles.
Pedagogo vaidmuo, metodai, būdai. Pedagogai ugdo vaikus per pamėgdžiojimą, ir didžioji dalis to, ko vaikai išmoksta šiame amžiaus tarpsnyje, yra perteikiama suaugusiojo veiklos pavyzdžiu. Vaikai mokosi gyvenimui svarbių dalykų iš paties gyvenimo. Vaikai modeliuoja savo elgesį pagal tai, kas vyksta aplink juos. Suaugusiojo veikla mažame vaike stimuliuoja tiesioginį atsaką. Vaikai ateina į pasaulį viską tyrinėdami, klausinėdami ir bandydami, be jokio mokslinio-kritinio požiūrio, o spontaniškai ir juslių pagalba. Viskas, ką jie pamatė ar išgyveno, atsikartoja jų žaidimuose. Vaikų žaidimas, kol jis tikrai yra laisvas ir kitų neįtakotas, leidžia parengti vaiką būsimam matematiniam - gamtos mokslų lavinimui, vaikui sąmoningai to nesuvokiant: žaidžiant su gamtinėmis medžiagomis vaikas gali konstruoti, statyti, sudėlioti, suskirstyti, palyginti ir išbandyti. Jis netiesiogiai suvokia dydžius, svorius, kiekybę ir kokybę. Vaikai susipažįsta su matematinėmis ar fizikinėmis daiktų savybėmis kūnu, siela, per veiklą, per patyrimą, o vėliau jie tai suvokia sąmoningai. Ugdymo(si) kontekstai: žaismės, kūrybinių dialogų, universalus dizaino mokymusi, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi.		
KOMUNIKABILUS		
Ugdymosi sritis: Aš kalbų pasaulyje		
Pasiekimų sritis	Pasiekimų žingsniai (pateikiami tik 3 ir 6 žingsnio pasiekimai)	Ugdymosi gairės
Kalbų supratimas <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi žodiniiais ir nežodiniiais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklausyti ir suprasti kitą. <i>Esminiai gebėjimai</i> Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmės, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.	1-3 m. Varto knygeles, skiria paveikslėlius nuo teksto, klausia, kas parašyta arba prašo paskaityti, geba sieti paveikslėliuose vaizduojamus objektus su konkrečiais aplinkos daiktais. Stengiasi išklausyti trumpus skaitomus, pasakojamus ar dainuojamus tekstus, girdėto kūrinio prasmę atskleidžia vaidindamas, žaisdamas ar pasakydamas keletą žodžių.	2–3 žodžių sakiniiais kalba ir klausinėja apie tai, ką mato ir girdi, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius, atsako į paprastus klausimus, inicijuoja pokalbius, kreipdamasis į suaugusįjį ar vaiką. Dalyvaudami bendrose ir individualiose veiklose, rodo augantį domėjimąsi ženklais, suaugusiojo skaitomu tekstu. Garsais, gestais, žodžiais reiškia norus, emocijas, pamėgdžioja su daiktu susijusius garsus, nurodo gyvūnų garsažodžius.
	3-6 m. Klausosi draugų kalbos; supranta pajuokavimus, dviprasmybes, erzinimus, dažnai girdimus frazeologizmus, humoro elementus, pradeda suprasti kai kurių žodžių ar frazių perkeltinę reikšmę; supranta keletą artimiausioje aplinkoje vartojamų kitos kalbos žodžių. Domisi įvairiais rašytiniais tekstais, iš iliustracijų ir vieno kito atpažįstamo žodžio	Vaikai įsitraukia į veiklas, susijusias su simboliu ir rašytine raiška, kopijuoja ženklus ar nesudėtingus paveikslėlius iš atminties. Imituoja skaitymą, domisi abėcėlės raidėmis, pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide, supranta, kad garsas siejamas su raide, ir kad raidės turi savo pavadinimą bei specifinę grafinę raišką. Vaikai kalbos supratimą plėtoja gaudami informaciją ir kitais pojūčiais: vaizdu, lytėjimu, uosle, ragaudami. Žodinės kalbos supratimą ugdomi dalyvaudami bendrose

	supranta jų siužetą; supranta jam skaitomų sudėtingesnių tekstų turinį, įvykių eigą, numato, kas tekste galėtų įvykti toliau.	grupės veiklose (pasivaikščiavimo, darbinėje veikloje ir kt.). Atpažįsta gestus, mimikas ir į jas reaguoja žodine arba nežodine raiška. Domisi ženklais, simboliais, vėliau ir rašytiniais ženklais, suaugusiojo skaitomu tekstu, varto knygeles, imituoja skaitymą, domisi abėcėlės raidėmis. Susipažįsta su kitais rašytinės raiškos būdais.
Kalbinė raiška <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs kalbą ir kitomis komunikavimo priemonėmis bendrauti su kitais, išreikšti savo patirtį, jausmus, mintis ir emocijas. <i>Esminiai gebėjimai</i> Naudodamas žodines ir nežodines raiškos priemones, dalinasi savo patirtimi, jausmais, mintimis, įsitraukia į pokalbį ir jį plėtoja, pasakoja, atpasakoja ir kuria paprastas istorijas, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, parašo savo vardą.	1-3 m. Trumpam susikaupia klausydamas suaugusiojo ar kitų vaikų; supranta ir reaguoja į dažnai vartojamus veiksmų ir ypatybių pavadinimus, 3–4 žodžių sakinius, klausimus, kurie prasideda žodžiais: „kas“, „ką“, „kur“, „kiek“, du vienas paskui kitą sekančius prašymus; greitai mokosi naujų žodžių. Reaguoja į išgirstus ritmo darinius, intonavimą, supranta kūno kalbą, mimiką, dažnai naudojamų gestų, simbolinių paveikslėlių, ženklų prasmę.	Veiksmams reaguoja į klausimus: linkteli, (išreiškia norą, sutikimą) arba papurto (nenori, nesutinka) galvą; tiesia rankas į pasiūlytą daiktą arba stengiasi nutolti nuo jo. Atpažįsta paveikslėlius pagal pavadinimą: pirštu ar rankele parodo įvardinto daikto paveikslėlį jau atvertoje knygoje, žaidimų kortelėje ar kitur, varto knygelę ir atranda įvardintą daiktą, parodo save, mamą, tėtį nuotraukoje. Supranta veiksmą bei daikto savybes apibūdinančius žodžius ir juos parodo (pvz.: kaip kvepia gėlė, koks didelis, mažas ir pan.); Garsais ir gestais reiškia norus. Kasdienis bendravimas įvairiausios vaikų veiklos metu kiek įmanoma daugiau panaudojant dienos ir savaitės ritmo teikiamas galimybes. Vaikai kalbėti mokosi pavyzdžio – pamėgdžiojimo principu, todėl labai svarbu, kas vyksta vaiko aplinkoje, kokia toji aplinka. Jie nuolat turi girdėti gražią, taisyklingą kalbą, patys turi būti skatinami kalbėti ir būti išklausomi.
	3-6 m. Supranta, kad raštas yra sistema, turinti taisykles; suaugusiojo skaitomą tekstą knygoje seka akimis ar pirštu iš kairės į dešinę, iš viršaus į apačią; supranta, kad garsai ir raidės sudaro žodį, atpažįsta nuo kelių iki keliolikos abėcėlės raidžių; pradeda skirti paprastos garsinės sandaros žodžius sudarančius garsus, skiemenis. Domisi įvairiais rašytiniais tekstais, iš iliustracijų ir vieno kito atpažįstamo žodžio supranta jų siužetą; supranta jam skaitomų sudėtingesnių	Kalbinės raiškos būdus tyrinėja keisdami balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonaciją, eksperimentuodami garsais ir žodžiais, kurdami naujadarus, žaisdami kalba ir kurdami savo kalbas. Vaikai kalba apie tai, ką jaučia, mato, girdi, nuolat plečia žodyną, susijusį su kasdieniu gyvenimu, artimiausia aplinka, gamta, technika, objektų savybėmis, būsenomis. Vaikų kalba turtėja, jų kalbinė raiška sudėtingėja, jiems klausantis skaitomų pasakojamų, vaidinamų tekstų ir siužetų, sekamų pasakų, patiems juos atpasakojant, perkuriant, pratęsiant, suvaidinant, iliustruojant, deklamuojant, žaidžiant kūrybinius, stalo žaidimus, stebint gamtą ir įvardijant jos reiškinius, objektus, atrandant

	tekstų turinį, įvykių eigą, numato, kas tekste galėtų įvykti toliau.	pavadinimus.
Santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais <i>Vertybinių nuostatų</i> Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais ir bendraamžiais. <i>Esminis gebėjimas</i> Pasitiki mokytojais, juos gerbia, iš jų mokosi, drąsiai dalinasi savo mintimis. Geranoriškai elgiasi su bendraamžiais, natūraliai priima kitų skirtumus, draugauja bent su vienu vaiku, supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.	1-3 m. Drąsiai išbando ką nors nauja, ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. Ieško bendraamžių draugijos. Pradedą suprasti, kuris daiktas yra jo, kuris – kito, o kuriuo naudojamas bendrai.	Klausosi ir supranta suaugusiųjų ir kitų vaikų kalbėjimą, reaguoja į neverbalinę raišką. Mimika, gestais, savita kalba ar žodžiais bendrauja su kitais grupės vaikais bei suaugusiais, reiškia savo norus, poreikius. Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų, rodo pasitikėjimą mokytojais ir jų padėjėjais. Įsitraukia į mokytojo pasiūlytas veiklas, pats inicijuoja veiklas su suaugusiuoju. Padedant mokytojui palaukia savo eilės, dalinasi žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą.
	3-6 m. Stengiasi geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti su pažįstamais ir nepažįstamais suaugusiais bei vaikais. Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku. Supranta, koks elgesys yra priimtinas ar nepriimtinas kitiems ir kodėl. Rodo iniciatyvą susikalbėti ir bendradarbiauti su kitais. Kasdienėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusiojo ar kito vaiko nuomonę, aiškinasi, tariasi. Supranta, kad gyvendamas grupėje turi susitarti dėl visiems priimtino elgesio.	Vaikai yra aktyvūs komunikacijos proceso dalyviai: jie kalba sau, kitiems, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia, nurodo kartais laikydami elementarių kalbinio etiketo normų. Bendravimo gebėjimus ugdo kartu su suaugusiuoju ir bendraamžiais skaitinėdami knygas, kalbėdamiesi apie skaitomas ar pasakojamas istorijas, diskutuodami apie atliktą veiklą, patirtą nuotykį, girdėtą pasaką, pasakodami istorijas, kurdami pasakojimus, kalbėdamiesi apie tai, ką norėtų patirti ir veikti. Santūresni, mažai kalbantys, nuošaliau linę laikyti vaikai, taip pat vaikai, turintys sulėtėjusios kalbos raidos požymių, yra palaikomi mokytojo, teigiamai reaguojant į jų žodinę ir nežodinę raišką, skatinant juos bendrauti įvairiais žaislingais būdais, bendravimo procesą papildant alternatyviosios komunikacijos priemonėmis.
Pedagogo vaidmuo, metodai, būdai: Vaikai kalbėti mokosi pavyzdžio – pamėgdžiojimo principu, todėl labai svarbu, kas vyksta vaiko aplinkoje, kokia toji aplinka. Jie nuolat turi girdėti gražią, taisyklingą kalbą, patys turi būti skatinami kalbėti ir būti išklausomi. Vaikus taip pat įtraukia kalbiniai žaidimai, skaitomos ir nežodiniu būdu pasakojamos istorijos, dialogiškas ugdymo procesas. Sėkmingam įsitraukimui būtinos vaikų kalbinius gebėjimus atitinkančios ir jų žodinę ir nežodinę bendravimą skatinančios sąlygos, kuriose būtų pripažįstama ir reaguojama į skirtingus vaikų saviraiškos būdus. Vaikų dalyvavimas įsitraukus moko klausyti ir įsiklausyti, skatina kūno kalba ir verbaline išraiška reaguoti į kalbančiųjų intencijas, plėtoja kalbinės raiškos gebėjimus Ugdymo(si) kontekstai: Kalbos ugdymas atspindi visuose ugdymo(si) kontekstuose: universalaus dizaino mokymuisi, žaismės, judraus patirtinio ugdymosi, kultūrinių dialogų, kalbų įvairovės, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, realių aplinkų, kūrybinių dialogų.		

Pastaba: Gebėjimo žaisti pasiekimo sritis atsiskleidžia per visas vaiko galias atliepiančią pagrindinį vaiko poreikį žaisti bei žaismės ugdymo(si) procese principą.

Grupės ir lauko aplinkos kūrimo ypatumai

Aplinka darželyje ugdo ir kartu tausoja jautumus (švelniomis spalvomis, organinėmis – panašiomis kaip gamtoje – formomis, natūraliomis medžiagomis), aktyvina vaizduotę, ugdo kūrybiškumą (neišbaigtais žaislais, kuriuos galima panaudoti įvairiais būdais, bei kūrybiniam žaidimui tinkamais objektais, tokiais kaip medžiagos, skraistės, pertvaros, kelmeliai, kaladėlės, kt.).

Žaislai paprasti, estetiški ir kokybiški (turint mintyje, kad aukščiausia kokybė randama gamtoje). Žaislų paprastumas bei gamtinių medžiagų įvairovė ne tik skatina vaiką užbaigti mintį, sukurti, parodyti iniciatyvą, bet ir ugdo tokias savybes, kaip smalsumas ir noras tyrinėti. Natūralios medžiagos, daiktai iš gamtos vaiko aplinkoje suteikia jam prasmingų žinių apie pasaulį (apie daiktų proporcijas, dydį, svorį, medžiagų faktūrą, formų įvairovę). Vengiama žaislų iš plastmasės, nes jie iškreipia vaiko pojūčius, juos klaidina.

Grupėje kuriama artima namams aplinka, atitinkanti vaikų amžių. Kuo mažiau daiktų patalpoje, tuo lengviau ją transformuoti, keisti žaidimo reikmėms, joje kurti. Grupėje yra įvairios priemonės rankų darbams, vaikai turi galimybę stebėti auklėtoją, dirbančią įvairius darbus, ir ją pamėgdžioti arba laisvai pasirinkti norimą veiklą: žaisti, piešti, vartyti knygeles ir kt.

Kiekvienoje grupėje stovi metų laikų stalas. Ant jo dedama viskas kas randama gamtoje: tuo laiku žydinčios gėlės, šakelės, akmenėliai, kriauklės, medžio žievė ir kt.

Vienas svarbiausių uždavinių įrengiant *lauko aplinką* – sukurti sąlygas vaikų aktyviai, pažintinei, kūrybinei veiklai, lauko pedagogikos elementų taikymui, ekologinio sąmoningumo ir tvarumo ugdymui. Aplinka kuriama kuo artimesnė natūraliai gamtinei aplinkai ir sudarytos galimybės vaikui joje veikti, užtikrinant kūrybinių bei judriųjų žaidimų įvairovę, sudarant sąlygas tyrinėjimams, elementariai mokslinei patirčiai, išradingai panaudojant įvairius gamtos elementus – žemę, smėlį, vandenį, augalus, ugnį, vėją, kt.

Judesių įvairovė lauke užtikrinama, įrengiant smėlio dėžę ir aprūpinant įvairaus dydžio kastuvų ir kt. priemonių, lygioje aikštelėje supilant kalniuką, nuo kurio vaikai galėtų bėgioti vasarą ir čiuožti žiemą. Kūrybinius žaidimus lauke įkvepia metaliniai indai, įvairūs virtuvės rakandai „maisto gaminimui“, skirti žaisti smėlyje, o taip pat tankūs krūmai, tinkami pasislėpti, bei šakos, lentos ir didelės medžiagų atraižos nameliams, palapinėms statyti. Daržas ir gėlynas, komposto krūva, vanduo ir laužavietė įkvepia vaikus supratimui apie ūkininkavimą, ekologiją, gamtos reiškinių, gyvybinių procesų, susijusių su įvairiais augalais, išgyvenimui. Teritorija apsodinta kraštui būdingais augalais, jų įvairovė parinkta taip, kad skatintų pojūčių lavėjimą – regos, uoslės,

lytėjimo ir kt. sudarytos sąlygos įgyti elementarius žmogui naudingų augalų pažinimo ir auginimo įgūdžius.

V. VAIKŲ UGDYMOSI PAŽANGA, UGDYMOSI TĘSTINUMAS

Vertinimo tikslas - pažinti kiekvieną vaiką, nustatyti kokia jo pažanga atskirose ugdymo(-si) pasiekimų srityse. Siekti, kad vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimas padėtų vaikui sėkmingai augti, tobulėti ir bręsti atsižvelgiant į jo individualias galimybes ir numatant tolesnio ugdymo(si) gaires. Vaiko vertinimas padeda pedagogams analizuoti darželį lankančio vaiko pasiekimų kaitą.

Vertinimas yra:

- objektyvus ir visapusiškas;
- jautrus, humaniškas, konfidencialus;
- nežeidžiantis vaiko orumo;
- skatinantis ir žadinantis sėkmės pojūtį, tikėjimą savo jėgomis;
- suteikiantis pasitikėjimo savimi ir savo jėgomis, ugdantis savo vertės jausmą.

Pagrindiniai vaiko pažangos ir pasiekimų vertinimo principai:

- Individualizavimo ir įtraukties principas – kiekvienas vaikas vystosi savo tempu, atsižvelgiama į jo gebėjimus, stiprybes ir vystymosi tempą, todėl vertinimas lankstus ir neapsiriboja tik standartiškais rezultatais.

- Proceso vertinimo principas – vertinami ne tik pasiekti rezultatai, bet ir vaiko pastangos, užduočių atlikimo procesas, sprendimo priėmimo būdai. Tai padeda stebėti, kaip vaikas įgyja įgūdžius ir kaip taiko juos praktikoje.

- Palaikančio ir motyvuojančio grįžtamojo ryšio principas – vertinimas yra motyvuojantis, skatinantis vaiką siekti tolesnės pažangos. Vertinant svarbu ne tik nustatyti pasiekimus, bet ir skatinti vaiko norą tobulėti, skatinti smalsumą ir savarankiškumą.

Informacijos apie vaiko pasiekimus ir pažangą rinkimo metodai ir būdai

Pagrindinis vaiko pažinimo ir vertinimo metodas darželyje – **stebėjimas**. Gali būti taikomi ir kiti būdai – pokalbis su vaiku ir jo tėvais (kasdieniniai ir individualūs pokalbiai); pokalbiai su specialistais ir kitais pedagogais; vaiko veiklos ir kūrybos darbelių analizė, vaiko kalbos užrašai, vaiko elgesio faktų analizė, atskirų situacijų aprašymas; vaiko įsivertinimas; anketos tėvams; vaiko aptarimas mokytojų kolegijoje.

Vaikų pasiekimai ir pažanga įstaigoje vertinami remiantis LT ŠMSM „Ikimokyklinio ugdymo programos gairėmis“ (2023), šio dokumento priedu Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi

pasiekimų aprašu (2024) ir fiksuojami elektroniniame dienyne „Mūsų darželis“ pagal 18 pasiekimų sričių, vadovaujantis kiekvienos srities išskirta vertybine nuostata ir esminiu gebėjimu, kuriuos vaikas turėtų įgyti per visą ikimokyklinio ugdymo(si) laikotarpį.

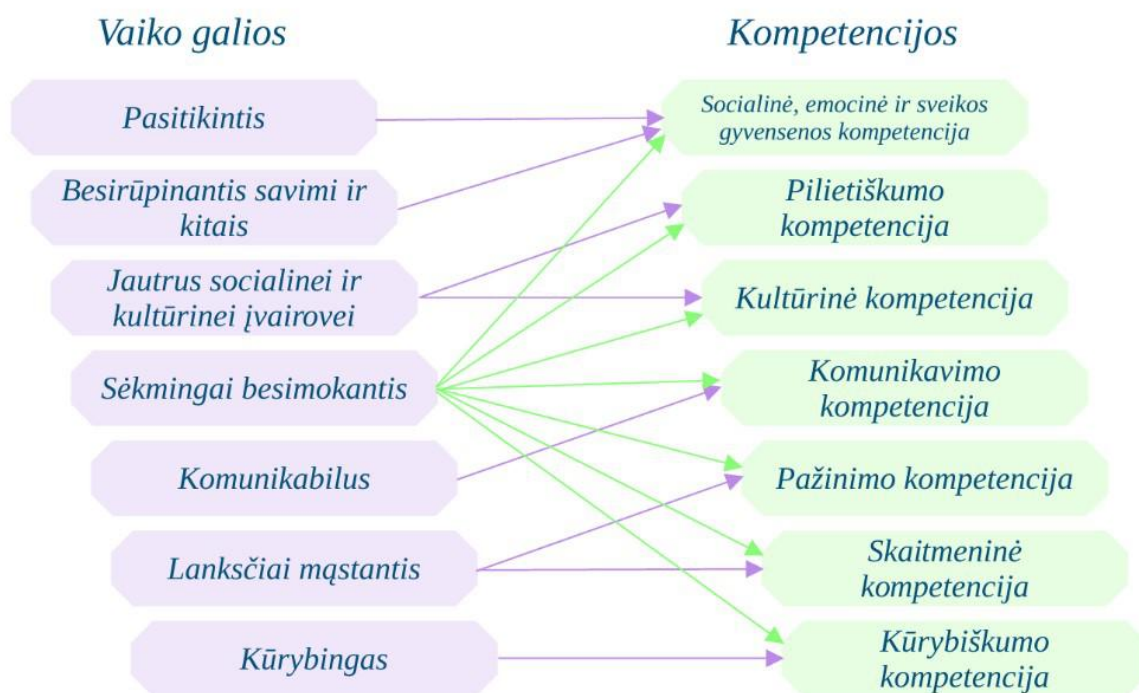
Vertinimo dažnumas. *Vaiko ugdymo(si) pasiekimai vertinami du kartus per metus* (išryškėjus poreikiui - tris kartus) – rudenį ir pavasarį. Pirmasis vertinimas atliekamas mokslo metų pradžioje, kurio tikslas – pažinti vaiką (tėvų paprašoma užpildyti anketą-rašinėį apie vaiką, aptariami tėvų lūkesčiai), fiksuoti vaiko pasiekimus, individualius ypatumus ir numatyti jo ugdymo(si) kryptį, ugdymo individualizavimo ir paramos vaikui formas. Antrojo vertinimo paskirtis - įvertinti vaiko pasiekimų ir pažangos lygį pasiektą per metus.

Vertinimo vykdytojai ir dalyviai

Vaiko ugdymo(si) pasiekimų ir pažangos vertinimą atlieka vaikai, grupės pedagogai, tėvai. Vertinime gali dalyvauti kiti pedagogai bei specialistai: meninio ugdymo, socialinis pedagogai, logopedas, psichologas.

Ugdymosi tęstinumas

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) tęstinumą užtikrina ikimokyklinio ugdymo(si) laikotarpiu nuosekliai ir sistemingai auginamų ir puoselėjamų kiekvieno vaiko fizinių, emocinių, socialinių ir kognityvinių galių ir priešmokyklinio ugdymo(si) laikotarpiu plėtojamų kompetencijų dermė.

5 pav. Vaiko galių ir priešmokyklinio ugdymo(si) kompetencijų dermė